

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Velká Británie v krymské válce

Jan Müller

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Velká Británie v krymské válce

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl. – Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2007

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

Poděkování: Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce za odborné vedení, podnětné připomínky a rady, které mi byly při tvorbě práce velkým přínosem.

Obsah

1 Úvod	1
2 Zahraniční politika Velké Británie	5
2. 1 Tvorba zahraniční politiky Velké Británie v 50. letech 19. století.....	12
3 Válka na Krymu	17
3. 1 Leden 1854 – září 1854	19
3. 1. 1 Vztahy mezi evropskými velmocemi	25
3. 1. 2 Bitva na řece Almě.....	26
3. 2 Obléhání Sevastopolu, 27. září 1854 – 9. září 1855.....	28
3. 2. 1. Pád Aberdeenovy vlády	31
3. 2. 2 Bitva u Balaklavy	32
3. 2. 3 Bitva u Inkermanu.....	33
3. 3 Kapitulace Sevastopolu 9. září 1855.....	34
3. 3. 1 Vídeňská jednání.....	35
4 Pařížský mír – 30. března 1856	38
5 Závěr.....	42
6 Seznam literatury	45
6. 1 Knihy.....	45
6. 2 Články	45
7 Resumé.....	48
8 Přílohy	49

1 Úvod

Ve své práci analyzuji situaci v Evropě v letech 1853-1856 převážně z pohledu Velké Británie. V roce 1853 vyhlásilo carské Rusko válku Osmanské říši a s konečnou platností chtělo získat přístup ke Středozemnímu moři a obsadit Konstantinopol. Velká Británie jako světová obchodní a námořní velmoc si nemohla dovolit, aby se východní hegemon stal ještě silnějším. Na ochranu svého koloniálního panství a obchodních zájmů na Středním východě vstoupila Velká Británie po boku Francie do války proti Rusku roku 1854. Francouzský císař ochotně spojení s Británií přijal, protože potřeboval dostat svou zemi z izolace, ve které se nacházela od dob napoleonských válek. V roce 1855 se na stranu spojenců připojilo i Sardinské království. Díky této účasti si zajistilo místo na mírové konferenci v Paříži mezi předními evropskými velmocemi. Válka trvala téměř dva roky a spojenci ztratili velké množství mužů. Krymská válka se ukázala být nesmírně krvavým konfliktem, na který nebyla ani jedna strana dostatečně připravena. Na bojištích se nikdo nestaral o raněné, protože zdravotnická péče byla nedostatečná. Více mužů zemřelo na nemoci než na zranění z boje. Carské Rusko, které celý konflikt vyvolalo, mělo na vedení války nejméně předpokladů. Hospodářství bylo zastaralé a vybavení vojáků také. Na konci roku 1855 bylo Rusko zadlužené a hospodářství se hroutilo. Spojencům se podařilo dobýt přístav Sevastopol a obsadit nejvýznamnější námořní základnu v Černém moři. V této chvíli Rusko muselo začít uvažovat o mírových jednáních. Po dvou letech se začalo ukazovat, že hospodářství všech zemí se začíná zpomalovat a bude potřeba uzavřít v brzké době mír. Vyčerpanost hospodářství a kritika vlády ze strany tisku donutily spojence uzavřít mír. Stalo se tak v březnu roku 1856 na mírové konferenci v Paříži.

Toto téma jsem si vybral z toho důvodu, že svým průběhem se krymská válka přibližuje první světové válce. Na bojišti se objevují nové typy pušek, které mají delší dostřel díky vrтанým hlavním. Vojáci budují zákopy na předměstí Sevastopolu a musí tam snášet mimo jiné i nepřízeň počasí. Po celé obléhání je masivně nasazováno dělostřelectvo. Delší dobu se zaměřuji na vojenské dějiny a tato válka je jasnou známkou toho, že vojenství se začíná posouvat do moderní doby.

Cílem práce je popsat a vysvětlit angažmá Velké Británie v krymské válce. Hlavní otázkou práce je, z jakého důvodu se Velká Británie angažuje ve válce na Krymu. Z jakého důvodu a především za jakých okolností byla nucena vstoupit do této

krvavé války. Další problematika, na kterou se v práci zaměřuji, je, jestli byla ostrovní velmoc vojensky připravena na takto dlouhý konflikt. Zdali ostrovní velmoc vůbec byla schopna vést válku sama nebo jestli potřebovala spojence. Politická situace v roce 1853 nebyla válce příliš nakloněna, přesto se ostrovní velmoc do konfliktu po boku Francie zapojila. Práce poskytne přehled situace na politické a vojenské scéně za krymské války v letech 1853 – 1856.

V každé hlavní kapitole rozeberu problematiku daného období. V kapitole druhé se zaměřuji na politický vývoj Velké Británie před vypuknutím války. Čtenář může být seznámen s otázkou národního zájmu a postoji Británie k dění na evropském kontinentu. Navazující podkapitola se zabývá tvorbou politiky a složení kabinetu ostrovní velmoci v roce 1853, kdy se k moci dostává nová koaliční vláda. V následujících hlavních kapitolách a podkapitolách budu postupovat chronologicky od ledna 1854 až po pád Sevastopolu roku 1855. Čtenář se může seznámit s politickými a vojenskými tématy, které prolínaly celý konflikt. Práce bude zakončena uzavřením míru v Paříži roku 1856 a postoji jednotlivých frakcí k právě uzavřenému míru.

V práci budu vycházet z monografií a studií v českém a anglickém jazyce. Při práci použiju metodu přímou, kdy na základě zkoumání historických pramenů budu charakterizovat zahraniční a domácí politiku Velké Británie v období let 1853 – 1856 za krymské války. Pomocí komparativní metody charakterizují postoje Velké Británie k ostatním účastníkům konfliktu. Bude využito deduktivní retrospektivní metody a synchronního přístupu.

Při psaní práce jsem vycházel jak z české literatury, tak z literatury anglické. Jednotlivé knihy a články úzce souvisí s problematikou krymské války.¹ V práci se snažím také detailněji popsat politiku jednotlivých států. Práce je zaměřena na politiku Velké Británie a její přímou účast na válečném tažení. Co se týká předválečné politiky ostrovní velmoci, sloužil mi jako hlavní zdroj odborný článek *The Diplomatic Preliminaries of the Crimean War*.² Tento článek popisuje vztahy mezi státy před vypuknutím války na Krymu. Jsou zde popsáni jednotliví politici, kteří se podíleli na

---

¹ FIGES, Orlando, *The Crimean War*, New York, 2012.

Tarle, V., J., *Krymská válka I., II.*, Praha 1951.

SWEETMAN, John, *Military Transport in the Crimean War, 1854-1856*, in: *The English Historical Review*, 1973, 88, s. 81 – 91.

² . SCHMITT, E. Bernadotte, *The Diplomatic Preliminaries of the Crimean War*, in: *The American Historical Review*, 1919, 25, s. 36-67.

tvorbě zahraniční politiky. Od ministerského předsedy lorda Aberdeena, až po velvyslance v Petrohradě lorda Seymoura. V jednotlivých článcích jsou také vloženy původní depeše a listiny, které byly tvořeny britskými politiky. Odborné články rovněž poukazují na jednu významnou osobnost. Stratford de Redcliffe byl vynikající politik a intrikán, kterému se podařilo nejprve vtáhnout do války Osmanskou říši a pak celý západ. Odborné články *Stratford, Cabinet and the Outbreak of the Crimean War*³ a *Stratford the Redcliffe and the Origins of the Crimean War*⁴ se zaměřují na samotného lorda Stratforda a jeho podíl na vzniku konfliktu. Je zde popsána jasná komunikace z Londýna do Konstantinopole a tvorba vlastní politiky samotným Stratfordem. Využíval jsem i politické články, které se zaměřují jak na diplomacii během konfliktu, tak na samotný mír v Paříži.⁵

Hlavním zdrojem bylo dílo od Václava Králíčka s názvem *Velký švindl*.⁶ Využíval jsem i knihy v anglickém jazyce. Například dílo od Orlanda Figese s názvem *The Crimean War*.⁷ V tomto díle jsem se zaměřil na problematiku svatých míst na Středním východě a rezignaci vlády lorda Aberdeena. V knize je popsána situace v britském kabinetu po bitvě u Balaklavy, kdy sněmovna lordů není příliš spokojena s postupem vlády.

Čerpal jsem i z knihy, která byla vydána v roce 1951, jejímž autorem je sovětský spisovatel J. V. Tarle s názvem *Krymská válka*.⁸ Kniha byla vydána v roce 1950 v SSSR, a tak jsem si dal otázku, do jaké míry bude autor svobodně uvažovat. K mému překvapení se autor zaobírá nestranně problémy jak ze strany spojenců, tak ze strany Rusů. Neodkazuje na dobovou ideologii, a proto se mi kniha jevila jako vhodný zdroj faktů.

---

³ HERKLESS, J., T., *Stratford, Cabinet and the Outbreak of the Crimean War*, in: *The Historical Journal*, 1975, 18, s. 497 – 523.

⁴ TEMPERLEY, Harold, *Stratford de Redcliffe and the Origins of the Crimean War*, in: *English Historical Review*, 1933, 48, s. 601-621.

⁵ ANDERSON, Olive, *Cabinet Government and the Crimean War*, in: *The English Historical Review*, 1964, 79, s. 548 – 551.

HEARDER, Harry, *Clarendon, Cavour, and the Intervention of Sardinia in the Crimean War, 1853-1855*, in: *The International History Review*, 1996, 18, s. 819 – 836.

TEMPERLEY, Harold, *The Treaty of Paris of 1856 and Its Execution*, in: *The Journal of Modern History*, 1932, 4, s. 387 – 414.

MOSSE, E., W., *The Triple Treaty of 15 April 1856*, in: *The English Historical Review*, 1952, 67, s. 203 – 229.

⁶ KRÁLÍČEK, Václav, *Velký švindl, Krymská válka*, Praha 2015.

⁷ FIGESE, Orlando, *The Crimean War*, New York 2012.

⁸ TARLE, V., J., *Krymská válka*, Praha 1951.

Nedílnou součástí této práce je kniha *Umění diplomacie* od Henryho Kissingera.⁹ Politika Velké Británie byla utvářena již od 17. století. Zaměřil jsem se na období od konce napoleonských válek z důvodu orientace na evropské politické scéně v první polovině 19. století. Je zde popsán jasný příklad snahy Velké Británie o izolacionismus. Jenže v roce 1854 jde Británie do války a abych pochopil současnou situaci, musel jsem se vrátit až do doby Vídeňského kongresu. Mezi doplňující literaturu jsem zařadil i významné ekonomické dílo s názvem *Vzestup a pád velmocí* od Johna Kennedyho.¹⁰ Jeho dílo se nezaměřuje ani tak na politiku, jako spíše na ekonomickou otázku konfliktu. Rozebírá jednotlivé účastníky konfliktu z hlediska průmyslové a vojenské síly. Díky této knize jsem dostal jasnou představu o rovnováze sil mezi účastníky konfliktu. V práci jsem využil i článek, pojednávající o obchodu a vojenských transportech za války na Krymu.¹¹ Je z něj patrné, že i když zuřila válka, stále probíhal malý obchod mezi západem a východem. Značná část obchodu šla přes Pruské přístavy.

Významným dílem byla kniha *Úpadek a pád Osmanské říše*. V období let 1853-1870 popisuje složitou situaci uvnitř Porty a její finanční problémy.¹² Vojenské proměny Porty jsou popisovány v díle *A Military History of the Ottomans*.¹³ Kniha *Úpadek a pád habsburské říše* líčí politické napětí mezi Ruskem a Rakouskem v době, kdy ruská vojska vtrhla do dunajských knížectví.¹⁴

K této práci bylo nutno využít i knihy, které se zabývají tématem jen povrchně. Dílo *Dějiny světa* z roku 1964 je vydáno v Sovětském svazu.¹⁵ Přes všechny mé pochybnosti v knize není popisována ideologie, ale sovětští autoři přistupují k dílu s jasnou odborností. Dílo *Dějiny devatenáctého století* se taktéž zaměřuje na krymskou válku, ale z globálního hlediska.¹⁶ Nicméně i tyto dvě knihy byly přínosem pro tuto práci, protože bez všeobecného přehledu a zařazení války do 19. století by práce nemohla tak lehce vzniknout.

---

⁹ KISSINGER, Henry, *Umění diplomacie*, Praha 2014.

¹⁰ KENNEDY, John, *Vzestup a pád velmocí*, Praha 2010.

¹¹ SWEETMAN, John, *Military Transport in the Crimean War, 1854-1856*, in: The English Historical Review, 1973, 88, s. 81-91.

¹² PALMER, ALAN, *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha 1996.

¹³ UYAR, Mesut, ERICKSON, J., Edward *A Military History of the Ottomans*, California 2009.

¹⁴ SKED, Alan, *Úpadek a pád habsburské říše*, Praha 1996.

¹⁵ ŽUKOV, M., J., *Dějiny světa*, Praha 1964.

¹⁶ RAPPORT, Michael, *Dějiny devatenáctého století*, Praha 2010.

2 Zahraniční politika Velké Británie

V polovině 19. století se začal vyostřovat spor mezi carským Ruskem a Osmanskou říší ohledně svatých míst. Zatímco Osmané se snažili vycházet Rusku vstříc, východní velmoc si kladla stále větší podmínky na ochranu pravoslavných křesťanů v Portě. Spor zašel až tak daleko, že případné uznání požadavků Ruska by narušilo autonomii samotné Osmanské říše. Krymská válka vznikla jako součást takzvané „Východní otázky.“ 21. července roku 1774 byl uzavřen mír v Küçük Kaynarca.¹⁷ Valašsko a Moldavsko bylo vráceno Osmanské říši, ale Osmané museli dát Rusku privilegia v otázce ochrany ortodoxních křesťanů v Osmanské říši. Ruský car Mikuláš I. využil nestability v Osmanské říši a požadoval mnohem větší práva v otázce svatých míst a ochrany křesťanů. Zatímco se po první polovinu 50. let 19. století snažil ruský car nestabilní Osmanskou říši rozparcelovat mezi svou zemi a západní mocnosti, v polovině 50. let narazil na tuhý odpor Velké Británie. Car Mikuláš I. byl člověk, který byl mnohem více nábožensky založený než jeho bratr Alexandr. Po dobu své vlády se snažil svoji zemi chránit před západním liberalismem a byl velkým patronem ortodoxních křesťanů. V podstatě útoky proti Osmanské říši považoval za svou svatou povinnost. Nakonec spor o svatá místa na Středním východě se stal záminkou k vypuknutí války roku 1853.¹⁸ Od roku 1844 se snažil Mikuláš I. přesvědčit britské státníky, že je nutné Osmanskou říši rozparcelovat. Záměrně se snažil udržovat s Británií dobré vztahy, aby měl volný prostor na Středním východě. Navrhoval rozdělit Osmanskou říši stejně jako bylo v osmnáctém století rozděleno Polsko. Přes všechny pokusy se mu ale nepodařilo tento záměr uskutečnit. Ani mírumilovný lord Aberdeen si nemohl dovolit, aby se Porta rozpadla.¹⁹

Velká Británie se k případnému válečnému konfliktu v letech 1853-1856 stavěla negativně. Nikdo nepředpokládal, že by šla Británie do války kvůli Osmanské říši a jejím problémům. Po bitvě u Sinopu 30. listopadu 1853²⁰ se zvedlo v západní Evropě soucítění s poraženou Osmanskou říší a zároveň vojenské nadšení. Kolem 13. prosince²¹ byly britské noviny plné sinopské bitvy. Britský tisk začal psát, že Rusko je nepřitelem Evropy, a že by mělo být zastaveno, dokud je čas. Noviny začaly mít ve Francii a Velké

---

¹⁷ ŠTĚPÁNEK, Václav, *Východní otázka. Od počátků do konce 60. let 19. století*, Brno 2014, s. 26.

¹⁸ FIGES, Orlando, *The Crimean War*, New York, 2010, s. 36.

¹⁹ ŠUSTA, Josef, *Dějiny Evropy v letech 1812-1870*, Praha 1923, s. 151.

²⁰ KRÁLÍČEK, Václav, *Velký švindl, Krymská válka*, Praha 2015, s. 91.

²¹ Tamtéž, s. 102.

Británii ve své době velikou moc manipulace s obyvatelstvem. Střední třídy a šlechta začaly tláčit na vládu, aby byla Rusku vyhlášena válka.

Britská vláda si uvědomovala, že po bitvě u Sinopu už Rusku nic nezabrání k obsazení Osmanské říše a Konstantinopole. Tím by se hranice Ruska posunuly dále na jih a byla by oficiálně ohrožena koloniální správa Británie nad oblastmi Persie a Indie. Obsazením Osmanské říše by také byla narušena mocenská rovnováha v Evropě. Británie si nemohla dovolit konkurenta na Středním východě z důvodu obchodní vztahů. Rusko se až příliš rychle blížilo k indickým a afghánským hranicím, které byly v britské sféře vlivu. Zatímco se konzervativní strana nechtěla příliš účastnit evropských problémů, whigové byli mnohem ochotnější jít do války za národní zájem. Pokud někdo narušil mocenskou rovnováhu v Evropě a svým počínáním ohrožoval samotnou Británii, byly nuceny obě politické strany jít do války. V případě vyhlášení války předstoupil ministerský předseda před parlament a oznámil, že jménem Jeho Veličenstva vstupuje země do války. Samozřejmě po konzultaci s panovníkem. Byla zde také role britského panovníka. V zahraniční politice se vždy ministerský předseda radil s panovníkem. V této době byla královnou Victorie z Hannoverké dynastie.

Velká Británie totiž od vídeňského kongresu tvořila jiný druh zahraniční politiky zapojit do kongresového systému, ale jeho země se ubírala jiným směrem, který podporoval a rozvíjel i lord Palmerston. Základní věcí bylo držet Británii mimo problémy v Evropě. Nechtěla být zatahována do kontinentálních problémů jednotlivých zemí a vždy se chtěla rozhodnout dle svého uvážení, jestli zasáhne nebo ne. Kníže Klemens Wenzel von Metternich se pokoušel udržet ostrovní velmoc v evropském dění, ale od napoleonských válek se čím dál více stahovala do sebe. Byla ochotna zasáhnout na kontinentě pouze tehdy, až pokud by byla narušena rovnováha sil ze strany jiných evropských států. Tuto politiku praktikovala mnohokrát ve své historii. Za válek o španělské dědictví se Francie pokoušela o uchvácení hegemonie v Evropě. Ludvík XIV. měl velkou a silnou armádu, které mohla čelit pouze silná koalice. V takovém případě byla Británie iniciátorem aliančních smluv, ve kterých byli protivníci Francie.

Ostrovní velmoc se podílela jak na vyplácení subsidií, tak na vysílání expedičních sborů na kontinent. V praxi to probíhalo tak, že vláda složená z whigů byla zastáncem války proti Francii. Jak z mocenských důvodů, tak z důvodů obchodních. Francie byla jedním z největších konkurentů britského obchodu v 18. století. Dokud

byli u moci liberálové, byli ochotni podporovat válečnou politiku vévody z Marlborough.²² Po nových volbách zvítězili toryové a země byla nucena uzavřít co nejdříve mír.

Například lord Castlereagh dostal z Londýna roku 1818 jasné instrukce k postoji vůči Evropě: „*Souhlasíme, i když je to pro nás obtížné. Při této příležitosti zajistíme, že periodické schůzky se omezí na jedno téma, nebo dokonce na jednu mocnost, tedy Francii, a že se nebudeme vměšovat žádným způsobem, pokud by to nebylo zdůvodněno mezinárodním právem. Naše skutečná politika vždy usilovala o nevměšování, avšak s výjimkou vážných situací, v nichž je ochotna zasáhnout s veškerou silou.*“²³

Stejný postoj zaujali Britové ve válce s Napoleonem. Finančně podporovali jak Rakousko, tak Rusko a vysílali svá expediční vojska proti Napoleonovi. Důležitá byla otázka národního zájmu. Když Napoleon vyhlásil námořní blokádu, bylo v zájmu Britů zesílit boj proti Francii. Stejně jako ve válce o španělské dědictví, tak v napoleonských válkách se objevují v zahraniční politice dvě věci. První byl národní zájem a pak rovnováha sil. V 19. století byla Británie natolik silná, že si mohla dovolit uzavřít se do izolace a dokonce se mohla obejít bez spojenců. Nejlépe vystihl otázku národního zájmu lord Palmerston v roce 1856: „*Když se mě lidé ptají, jakou politiku budeme sledovat, odpovím pouze, že učiníme to, co nám ve vzniklé situaci bude připadat jako nejlepší, a že svým vůdčím principem učiníme zájmy své země.*“²⁴

Kníže Metternich se snažil udržovat evropský koncert pohromadě, to se ale neobešlo bez carského Ruska. Lord Palmerston se tomuto uspořádání co nejvíce vyhýbal. Po roce 1833 bylo zřejmé, že ambice Ruska porostou a dříve nebo později bude potřeba proti nim vystoupit. Ať už politicky nebo vojensky. Ruský expanzionismus ohrožoval geopolitické zájmy Velké Británie na Středním východě, a proto začal Palmerston prosazovat svou egoistickou politiku, díky které se začala v Británii pomalu šířit rusofobie. Bylo nutné zakročit přímo v centru dění v Konstantinopoli. Do Osmanského hlavního města byl povolán lord Ponsonby, aby

---

²² SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika*, Praha 2006, s. 83.

²³ KISSINGER, Henry, *Umění diplomacie*, Praha 2014, s. 334.

²⁴ Tamtéž, s. 350.

narušil vliv Ruska na sultána a aby se Osmanská říše přiblížila Velké Británii. Bylo také nutné udržet status quo na Středním východě.²⁵

Vždy se premiéři spojeného království odvolávali na národní zájem své země a v případě narušení národního zájmu byla Velká Británie ochotna vstoupit do války. To je ostatně vidět i v případě vstupu do války na Krymu. Lord Aberdeen nechtěl válku a stále nebyl ochoten Rusku poslat ultimátum. Věřil totiž, že nakonec zvítězí mírové snahy Rakouska na urovnání vztahů mezi velmocemi ohledně svatých míst. V Rakousku probíhal kongres, na kterém se státy mohly naposled domluvit pro mírové řešení. Vídeňská nota měla řešit náboženské problémy v Osmanské říši, ale státy nebyly ochotny ji přijmout, už jen z důvodu bitvy u Sinopu a ruské hrdosti. Již v dobách knížete Metternicha se předpokládalo, že dříve nebo později se střetnou Rakousko a Rusko v boji o vliv na Balkáně.

Od roku 1852 se kabinet lorda Aberdeena skládal z koalice toryů a whigů. Ve vládě se nacházel jak bývalý premiér John Russell, tak premiér budoucí Henry John Temple, třetí vikomt Palmerston. Koaliční vláda byla nejistý podnik a lord Aberdeen to dobře věděl. Vláda se kdykoliv mohla zhroutit, přišlo-li nějaké ožehavé téma. Po ruském útoku se vláda rozdělila na dvě části. Zatímco lord Palmerston a John Russell začali tlačit na premiéra, aby vstoupil do války, ministerský předseda se choval ohledně vyhlášení války Rusku dost zdrženlivě. Nakonec sehrála svou roli i královna Viktorie, která se připojila k válečné straně. Ministerský předseda byl zahánán do kouta.

14. prosince odstoupil z vlády lord Palmerston, přičemž za deset dní se do úřadu vrátil.²⁶ Nikdo nedokázal odpovědět na to, z jakého důvodu odstoupil, ale předpokládalo se, že Palmerston nesouhlasí s Britskou zahraniční politikou. Ministerským předsedou byl sice lord Aberdeen, ale hlavní slovo měl právě Palmerston. Osmanská říše se dostala do vleku velmocí nejen politicky, ale i finančně. Lord Palmerston zastával názor, že by se mělo Konstantinopoli půjčovat značné množství peněz a tím více připoutat Portu k Velké Británii. Byl to jasný manévr, při kterém se Osmanská říše dostala do vleku západních velmocí. Ovšem splacení těchto půjček bylo zcela nereálné. Osmanská říše neměla na výběr. U Británie a Francie si musela půjčovat

---

²⁵ ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich, The Great Powers, and the Eastern Question*, Plzeň 2013, s. 549 – 550.

²⁶ MARTIN, K., B., *The Resignation of Lord Palmerston in 1853: Extracts from Unpublished Letters of Queen Victoria and Lord Aberdeen*, in: *The Cambridge Historical Journal*, 1923, 1, s. 107.

značné množství finančních zdrojů, aby byla schopna vydržovat svou vojenskou sílu v chodu za krymské války.²⁷

Lord Palmerston v ruském imperialismu cítil porušení britského národního zájmu a z tohoto důvodu neustále apeloval na premiéra, aby vyhlásil Rusku válku. Předpokládal také, že skrze vojenský konflikt se podaří dostat Rusko na kolena. Lord Aberdeen zastával vůči Rusku smířlivější postoj. Lord Palmerston ale věděl, že se Rusku nesmí dělat ústupky a že brzy bude potřeba proti východnímu hegemonovi vystoupit. Také věděl, že v případě vypuknutí války bude třeba silného premiéra, který by dělal okamžitá rozhodnutí.²⁸ V případě porážky východní mocnosti požadoval, aby byla část ruské říše okleštěna o svá území. S tím ale skoro nikdo v kabinetu téměř nepočítal. Jakmile byla narušena suverenita moldavského a valašského knížectví, požadovali Palmerston a Russell okamžité odeslání flotily do Konstantinopole pro ochranu města před ruskou expanzí.²⁹ Flotila měla spíše působit jako demonstrativní prostředek proti Rusku. Především měla ukázat, že jestli se ruští vojáci nestáhnou z dunajských knížectví, bude proti agresorovi zakročeno. Ale kabinet nebyl v otázce vyslání flotily stále jednotný a muselo se čekat až na vývoj na Balkáně a sinopskou bitvu, aby v kabinetu zvítězila válečná strana. Národní zájem spočíval v otázce úžin. Velká Británie a Francie nemohla dovolit, aby se Konstantinopole zmocnilo Rusko a omezilo tak obchodní monopol obou zemí. Znovu se jednalo o peníze a obchod. Osmanská říše byla jedním z největších odbytišť britského zboží a ostrovní stát si nemohl v žádném případě dovolit, aby kdokoliv tento monopol s Osmanskou říší narušoval.

Po bitvě u Sinopu už Rusku nestálo nic v cestě k dobytí Konstantinopole. Válečná strana v Aberdeenově kabinetu dobře věděla, že britské válečné námořnictvo se právě nachází ve Středozezemním moři a není problém demonstrovat sílu vysláním flotily do Bosporu. Na Palmerstonovo místo propagátora války s Ruskem nastoupil lord Clarendon, který začal znovu apelovat na George Hamiltona, aby adekvátně zakročil proti Rusku.³⁰ Premiér ještě stále věřil v možné zažehnutí konfliktu. Ruský velvyslanec v Londýně Brunnov byl předvolán, aby vysvětlil ruskou agresi. Byl varován, že by

---

²⁷ GLENNY, Misha, *Balkán 1804-1899*, Praha 1999, s. 85.

²⁸ ANDERSON, Olive, *Cabinet Government and the Crimean War*, in: *The English Historical Review*, 79, s. 549.

²⁹ KRÁLÍČEK, s. 102.

³⁰ Tamtéž, s. 103.

mohla britská flotila demonstrovat svou sílu v Černém moři. Prvním lordem Admirality v Aberdeenově kabinetu byl James Graham.³¹ Měl v kompetenci dávat příkazy válečnému námořnictvu a řídit jeho operace a vyzbrojování.

Dalším faktorem, který se objevil v polovině devatenáctého století, byla média. Lidé se každý den mohli dozvědět o novinkách z bojiště nebo přímo ze své vlády a parlamentu. Někteří politici neviděli rádi, když se střední třídy vměšují do státních záležitostí skrze tisk, ale museli si zvyknout, že tisk bude napomáhat tvořit politiku. Jen byla otázka, jak se k této nové skutečnosti postaví politici. Někteří o tisku mohli pochybovat, ale někteří státníci spolu s Palmerstonem si uvědomili, že tisk může ve značné míře ovlivňovat lidi a pomocí tohoto ovlivňování tvořit politiku podle jejich představ. Typickým příkladem byla bitva u Sinopu. Dokud se bojovalo na Dunaji, byl osud Osmanské říše britské i francouzské společnosti lhostejný. Nicméně po bitvě u Sinopu začali novináři popisovat přímé zážitky z bitvy a společnost na to začala reagovat tlakem na vládu po vyhlášení války Rusku. Lord Aberdeen nebyl pod tlakem pouze ze strany opozice, ale i britské společnosti, o jejíž přízeň nechtěl přijít. Dokonce i královna Victorie a princ Albert se nakonec nechali buržoazií a šlechtou strhnout k válečné straně. V roce 1853 stále Velká Británie nevěděla, jak se postavit k nadcházejícímu konfliktu. Otázka úžin byla jasná. Pokud někdo poruší neutralitu Bosporu a Dardanel, musí západní mocnosti adekvátně zakročit. Po celý rok 1853 se Osmanská říše potýkala s Ruskem na Dunaji a lord Aberdeen nepředpokládal, že by Rusku vyhlásil válku. Tento premiér byl v mnoha věcech nerozhodný. Potřeboval bránit britský národní zájem, ale války se bál. Nechtělo se mu riskovat nejistý konflikt. Věděl, že válka je značně rizikový konflikt a že ho může stát i místo. Což se nakonec ukáže v roce 1855, kdy jeho kabinet padne kvůli vedení války. Ruský velvyslanec v Londýně Brunnov dobře viděl situaci v kabinetu.³² Zatímco se ministerský předseda jevil jako morální člověk, který chce udržovat dobré vztahy s Ruskem, lord Palmerston chtěl válku za každou cenu. Ke svému prospěchu využíval jak britskou buržoazní třídu, tak velvyslance v Konstantinopoli, lorda Stratforda. Takže v této situaci hrála Británie na dvě strany. Bylo zřejmé, že radikální strana ve vládě nakonec zvítězí a donutí lorda

---

³¹ Sir James Graham, 2nd Baronet (1792-1861; politician). In: The University of Nottingham [online], [cit. 2016-23-4]. [http://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/learning/biographies/sirjamesgraham,2ndbaronet\(1792-1861;politician\).aspx](http://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/learning/biographies/sirjamesgraham,2ndbaronet(1792-1861;politician).aspx)

³² TARLE, V., J., *Krymská války I.*, Praha 1951, s. 214.

Aberdeena k vyhlášení války Rusku. Otázkou zůstává, proč ministerský předseda neodvolal Stratforda z Cañhradu, když věděl, že hraje proti míru a hlavně proti svému premiérovi. Každopádně se ruský car nechal uchlácholit ministerským předsedou, že Británie do války nepůjde. O to více byl Mikuláš I. překvapen, když Británie spolu s Francií vyhlásila Rusku válku.

V roce 1852 se stal ministerským předsedou lord George Hamilton Gordon, hrabě z Aberdeenu. Již za vévody z Wellingtonu si prošel kariérou ve státním sekretářství pro zahraniční vztahy a v roce 1852 se dostal až na pozici premiéra spojeného království.³³ Ministerští předsedové zodpovídali za kroky své vlády a řídili zahraniční politiku země. Řídili se politickou orientací své strany. Ať už to byli toryové nebo whigové, každá z těchto stran měla jiné politické názory na domácí a zahraniční politiku. Zatímco toryové byli konzervativci, whigové byli liberálové. Lord Aberdeen měl toryovskou příslušnost a to samozřejmě bylo vidět i v přístupu k válce. Za svého úřadu nechtěl zatahovat Británii do zbytečných konfliktů s Ruskem, ale mezinárodní situace a rebelie ve vlastní koaliční straně mu nedávaly příliš na vybranou. Liberální strana měla svou vlastní ideologii. Snažila se bojovat proti jakémukoliv despotizmu a s tím také souvisí postoj k válce. Británie také ráda neviděla, když se někde začal příliš rozvíjet revoluční radikalismus. Současná politická situace nedovolovala whigům vrátit se do doby starého pořádku tak, jak chtělo například Rakousko.³⁴ I když ministerský předseda neměl příliš zájem na válečném konfliktu, královna Victorie usoudila, že válka je v této chvíli nezbytná. Tím pádem se postavila na stranu whigů, kteří byli s konzervativci v koaliční vládě a premiérovi nezbývalo nic než se postavit k válečné straně. Zde je vidět, že vliv britského panovníka byl dost velký na to, aby dokázal ovlivnit zahraniční politiku země. Lord Aberdeen nebral spory o svatá místa vážně. Nebyl schopen si připustit, že by Rusko riskovalo válku kvůli náboženským sporům. Naopak člen jeho kabinetu lord Clarendon tušil, že dříve nebo později Rusko využije sporu o svatá místa k rozpoutání války. Stejně tak francouzský vyslanec Walewski tušil, že brzy přijde válka. Francouzská diplomacie se snažila pomalu přibližovat Británii

---

³³ George Hamilton-Gordon, 4th earl of Aberdeen. In: Encyclopedia Britannica [online], [cit. 2016-23-4]. <http://www.britannica.com/biography/George-Hamilton-Gordon-4th-earl-of-Aberdeen>

³⁴ SKED, Alan, *Úpadek a pád habsburské říše*, Praha 1995, s. 192.

skrze lorda Clarendona, který měl velice blízko k lordu Palmerstonovi. Francouzská diplomacie se v podstatě snažila co-operovat s diplomacií britskou.³⁵

2. 1 Tvorba zahraniční politiky Velké Británie v 50. letech 19. století

V každém kabinetu byla kancelář pro zahraniční vztahy a premiér volil ministra zahraničí. V Aberdeenově kabinetu se jím stal lord George William Frederick Villiers, 4. hrabě Clarendon.³⁶ Ministr zahraničí nebo také státní sekretář měl na starosti diplomaty v jednotlivých zemích. Ať už to byl Petrohrad, Paříž nebo Konstantinopol, veškeré depeše a zprávy šly přes státní sekretářství. Odtud se zprávy dávaly přímo premiérovi. Británie měla velvyslanectví v hlavních evropských metropolích. Jednotlivá velvyslanectví úzce spolupracovala s orgány daných zemí. Diplomaté, kteří byli jmenováni vládou, museli mít dostatečné schopnosti a znalosti, než mohli být umístěni na velvyslanectví.

Dalším důležitým úřadem bylo ministerstvo války. Oficiálně se post nazýval Státní sekretářství pro válku a kolonie. Za krymské války jím byl vévoda z Newcastleu.³⁷ Pod vévodou byl tajemník a skupina úředníků. Tito úředníci v čele s ministrem měli na starosti vojenskou správu kolonií a v případě války se starali o vyzbrojování armády a aby byly rozkazy vlády předávány přímo velitelům. Stejně tak ministr vnitra zodpovídal za policejní složky ve státě a za vojenskou policii. Jakmile se parlamentu a sněmovně lordů zdálo, že výsledky války jsou neuspokojující, hlavní vina padla na předsedu vlády a právě na vévodu z Newcastleu.³⁸

Ministr financí zodpovídal za finanční řízení státu a za válečných časů dohlížel na dodávky materiálu, zboží a proviantu k armádám. Všechna tato ministerstva měla své tajemníky, kteří plnili rozkazy svých nadřízených ministrů. Z tohoto rozboru vyplývá, že v případě konfliktu muselo vždy docházet ke střetu zájmů mezi jednotlivými ministerstvy. A pokud se jednotlivá ministerstva nedokázala jasně domluvit a hádala se mezi sebou, vždy tím nejvíce utrpěla armáda, ve které je pořádek a

---

³⁵ LAMBERT, Andrew, *The Crimean War, British Grand Strategy against Russia, 1853-1856*, Manchester 1956, s. 55 – 56.

³⁶ TARLE, s. 213.

³⁷ Biography of Henry Pelham-Clinton, 5th Duke of Newcastle under Lyne (1811-1864). In: The University of Nottingham [online], [cit. 2016-23-4]. [https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/collectionsindepth/family/newcastle/biographies/biographyofhenrypelham-clinton,5thdukeofnewcastleunderlyne\(1811-1864\).aspx](https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/collectionsindepth/family/newcastle/biographies/biographyofhenrypelham-clinton,5thdukeofnewcastleunderlyne(1811-1864).aspx)

³⁸ ANDERSON, Olive, *Cabinet Government and the Crimean War*, in: *The English Historical Review*, 1964, 79, s. 549.

disciplína nejdůležitější věcí. Takové spory musel urovnávat předseda vlády, který měl za správný chod vlády zodpovědnost.

Pak zde bylo královské námořnictvo. Za správný chod námořnictva vždy zodpovídal první lord admirality. Za války na Krymu jím byl James Graham. Admiralita se starala o správný chod námořnictva, řídila výstavbu nových lodí a v případě konfliktu vyzbrojování flotily. Admiralita měla výhodu, že se zodpovídala pouze ministerskému předsedovi, a tak u ní nedocházelo ke střetu zájmů s ostatními ministerstvy. James Graham se v první polovině devatenáctého století zasloužil o zmodernizování námořnictva a postupný přechod od plachtových lodí k lodím parním.³⁹ Admiralita měla také za úkol informovat admirály a kapitány o budoucích operacích schválených kabinetem.

Po zahájení vojenských operací se Graham s Aberdeenem shodli, že by se námořnictvo mělo okamžitě přiblížit k Bosporu a případně odrazit ruský útok na Konstantinopol. O demonstraci síly bylo nakonec také rozhodnuto v prosinci britskou vládou.⁴⁰ Britská flotila se měla přesunout do Černého moře a chránit turecké obchodní trasy. Přes všechno své mírové úsilí se musel lord Aberdeen přiklonit k válečné straně.

V rámci národního zájmu a nutnosti čelit ruské hrozbě napsal lord Aberdeen lordu Palmerstonovi tento dopis: „*Měli bychom být připraveni bránit svůj majetek spolu s Dardanelami a Konstantinopolí, i kdybychom museli vést dlouhou válku.*“⁴¹

Za premiéra George Hamiltona-Gordona hraběte Aberdeena se na politické scéně objevila významná osobnost. Hlavním aktérem v krymské válce se stal Stratford Canning, první vikomt Stratford de Redcliffe. V mnoha publikacích je napsáno, že právě on je zodpovědný za vypuknutí této války.⁴² Stratford Canning měl za sebou významnou diplomatickou kariéru. Jeho první mise směřovala do Dánska a postupem času se vypracoval až na velvyslance v Konstantinopoli. Mezitím se účastnil misí na Balkáně nebo ve Spojených státech. Američtí politici ho líčí jako arogantního, pyšného, ale zato velice upřímného Angličana. Nicméně pro Canninga to příliš neznamenal. Všechny tyto diplomatické úspěchy byly pro něj pouze odrazovým můstkem ke kariéře v britském parlamentu. To je ostatně vidět na volbách do parlamentu roku 1831 a

---

³⁹ KRÁLÍČEK, s. 102.

⁴⁰ Tamtéž, s. 103.

⁴¹ TEMPERLEY, Harold, *Stratford de Redcliffe and the Origins of the Crimean War*, in: *The English Historical Review*, 1933, 48, s. 609.

⁴² TARLE, s. 210.

následovně v roce 1852, kdy neúspěšně kandiduje na ministra zahraničí Velké Británie v Aberdeenově kabinetu. Poté odjíždí jako ambasador do Konstantinopole, kde začíná svoji politickou hru, vedoucí k samotné krymské válce.⁴³

V tomto dopisu je jasně vidět, že i členové vlády jako John Russell se zabývali otázkou lorda Stratforda a jeho působení v Osmanské říši. Russell prohlásil toto:

„Stratford, je skutečným sultánem. V podstatě je sultán zdánlivě i oficiálně pod instrukcemi lorda Stratforda. Nemůžeme příliš tlačit na Turky kvůli odmítnutí vídeňské noty. Domácí veřejné mínění si nepřeje, abychom na Turky příliš tlačili. I kdybychom padli, Turci stále budou tvrdit, že budeme bojovat po jejich boku. Musíme být připraveni kdykoliv zasáhnout na ochranu Osmanské říše, protože Rusko je schopné během chvíle destabilizovat celou Osmanskou říši.“⁴⁴

Veškerá britská diplomacie šla právě skrze Stratforda a ovlivňovala dění na Středním východě. Velká Británie značně ovlivňovala Osmanskou říši, jak z hlediska obchodního, tak politického. Velká Británie také půjčovala Osmanské říši velké finanční sumy.⁴⁵ Britům se podařilo dostat na turecký trh a měli zde velké obchodní zájmy. Sultán dobře věděl, že musí udržovat dobré vztahy s Británií a západními státy, protože neustále hrozilo nebezpečí ze strany Ruska. Británie měla výhodu ve svých námořních základnách ve Středozemním moři. Britská flotila kotvila na Maltě a v případě ohrožení úžin byla schopna zakročít.

Otázkou zůstává, jestli lord Stratford i nadále plnil bezvýhradně nařízení britské vlády nebo hrál svou vlastní politickou hru v Konstantinopoli. Přes veškeré pochybnosti byla již britská vláda pevně rozhodnuta bránit celistvost Osmanské říše i za cenu válečného konfliktu. Velká Británie měla své diplomaty v hlavním městě každé z velmocí. V Rusku zastával funkci velvyslance lord Seymour.⁴⁶

Pomocí depeší od ministerského předsedy nebo kabinetu byly zasílány pokyny jednotlivým diplomatům a podle tohoto stylu se tvořila zahraniční politika. V depeši

---

⁴³ CANNING, Stratford (1786-1880). In: The History of Parliament [online], [cit. 2016-23-4].

<http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1820-1832/member/canning-stratford-1786-1880>

⁴⁴ HERKLESS, L., J., *Stratford, the Cabinet and the Outbreak of the Crimean War*, in: The Historical Journal, 1975, 18, s. 501.

⁴⁵ RODKEY, S., F., *Ottoman Concern about Western Economic Penetration in the Levant, 1849-1856*, in: The Journal of Modern History, 1958, 30, s. 348.

⁴⁶ TARLE, s. 113.

lorda Aberdeena je jasně vidět, že jak John Russell, tak lord Stratford dostávali jasné instrukce od předsedy vlády:

„V případě bezprostředního ohrožení vlády v Konstantinopoli, vaše excelence odešle vzkaz veliteli středomořské flotily na Maltu, aby se námořnictvo připravilo. V případě pokynu od jejího veličenstva nasměruje námořnictvo k Dardanelám.“⁴⁷

V dopise je dáno jasně najevo, že britská flotila byla připravena vždy vyrazit tam, kde to bylo nutné a kde si britská vláda přála.

Stejně jako u lorda Stratforda, tak i u Henryho Seymoura je možné se zamyslet nad tím, jestli v Petrohradě netvořil vlastní politiku. Na druhou stranu diplomatům někdy jiná možnost nezbývala, než jednat na vlastní pěst. Depeše, které chodily do hlavních měst, se mohly zdržet, ale stejně nějaký čas trvalo, než se jednotlivé pokyny dostaly do rukou diplomatů. Pokud se vztahy mezi dvěma státy zostřily, byl diplomat nucen jednat na vlastní pěst do té doby, než mu přijdou instrukce z jeho hlavního města.

Diplomatické problémy se také nejdříve řešily přes velvyslanectví, kde diplomat zastával politiku své země a řídil se názory své vlády. Komunikace s ministerstvem zahraničí nebo samotným panovníkem byla běžná praxe. V krizových situacích si samotný panovník zval k sobě do pracovny diplomaty jednotlivých zemí a řešil s nimi mezinárodní vztahy. Lord Seymour se mnohokrát setkal se samotným carem, se kterým probíral situaci na Balkáně.⁴⁸

Zatímco se ruský car snažil přesvědčit lorda Seymoura o tom, že Osmanská říše je na pokraji zhroucení, britský diplomat měl jasné instrukce z Londýna a nesměl za žádnou cenu ustoupit v otázce úžin. Pravidelně také musel diplomat posílat zprávy do Londýna a informovat kabinet o aktuálních problémech a případných nastávajících změnách ve vztazích k dané zemi.

Byla to jedna velká diplomatická síť. Jakmile vstoupilo britské námořnictvo do Černého moře, ruské ministerstvo zahraničí pod vedením hraběte Nesselroda⁴⁹ požadovalo od agresivních zemí vysvětlení. V takové případě byl diplomat v Londýně Brunnov předvolán na ministerstvo zahraničí, vedené lordem Clarendonem, a bylo mu vysvětleno, proč britské námořnictvo začalo podnikat adekvátní kroky proti ruským

---

⁴⁷ HERKLESS, s. 499.

⁴⁸ KRÁLÍČEK, s. 43.

⁴⁹ TARLE, s. 112.

lodím. 27. března 1854 také lord Clarendon oficiálně předstoupil před parlament a oznámil mu, že Velká Británie s konečnou platností vstupuje do válečného vztahu s Ruskem.⁵⁰ To samé udělal Napoleon III. ve Francii. Ruské námořnictvo také ztratilo drahocenný čas na protiútok. Jakmile dal v lednu lord Aberdeen rozkaz, aby se flotila přesunula do zátoky Besik Koyu, v otázce války již nebylo cesty zpět. Oficiálně ještě v lednu nebyla válka vyhlášena, ale jak spojenci, tak Turci již věděli, že mír již není možný. Hrdé ruské námořnictvo nebylo schopno adekvátně odpovědět na západní provokaci, a tak dalo možnost západním mocnostem připravit se na útok na Krym.

---

⁵⁰ KRÁLÍČEK, s. 108.

3 Válka na Krymu

V prosinci roku 1853 se v předních evropských metropolích vedly vášnivé debaty, jak zakročit proti agresorskému Rusku. Téměř půl roku spolu bojovali Turci a Rusové na Dunaji, protože carská vojska obsadila obě dunajská knížectví.⁵¹ Jak Moldavsko, tak Valašsko. Tím byla bezpodmínečně ohrožena Konstantinopol. Turci byli v defenzivě a mimo dunajská knížectví útočila carská vojska i z kavkazské strany. Osmanská říše se nacházela v těžké situaci a v brzkých chvílích očekávala pomoc západních mocností, které stále nebyly ochotny vstoupit do válečného konfliktu. Byl potřeba nějaký zlomový bod ve válce, aby si západ uvědomil, že je třeba vojensky zasáhnout. 30. listopadu 1853 se podařilo ruské flotile, vedené admirálem Nachimovem,⁵² překvapit turecké loďstvo v přístavu Sinop. Hlavní základna černomořské flotily se nacházela na poloostrově Krym, kde byly budovány a opravovány lodě. Sevastopol, kde flotila sídlila, byl dobře opevněným městem se strategickým významem. Západní velitelé a politici si uvědomili, že v budoucnu bude potřeba zaútočit právě na tuto základnu. Ruská flotila zaútočila na sinopský přístav a téměř všechny turecké lodě byly zničeny. Dokonce ani pobřežní děla nedokázala nepřítele zastavit. Bylo to jasné vítězství admirála Nachimova. Mezitím admirál Istomin a Kornilov⁵³ připravovali plány na vylodění vojáků na Kavkaze a na případné obležení Konstantinopole. Všichni tři ruští velitelé byli skvělými námořníky, kteří rozumějí svému řemeslu, ale po bitvě u Sinopu si každý z nich musel uvědomit, že potopení turecké flotily byl do budoucna krok špatným směrem. Dobře věděli, že pokud by šla do války Velká Británie a Francie, proti spojeneckým lodím poháněným převážně parním pohonem nebudou mít v přímém střetu šanci na úspěch. Mohutná ruská armáda byla schopna odrazit nepřátelské armády, ale na moři se ruští velitelé cítili slabí.

Již v prosinci dorazili do Londýna a Paříže zprávy o těžké porážce osmanské flotily. Zatímco tisk burcoval veřejnost a naléhal na státníky, aby adekvátně zakročili, vlády pořádaly schůze a radily se, co dál. Zatímco Napoleon III. byl ochoten riskovat válku ve svůj vlastní prospěch a za prestiž Francie, britský ministerský předseda a konzervatívec lord Aberdeen stále zastával pasivní postoj. Nebyl schopen

---

⁵¹ ŽUKOV, J., M., *DĚJINY SVĚTA*, Praha 1964, s. 475.

⁵² Tamtéž, s. 476.

⁵³ FIGES, s. 141-142.

vzdorovat tlaku z válečné strany vedené lordem Palmerstonem a Johnem Russelem⁵⁴ a tak se na konec nechal přemluvit na vyhlášení války Rusku. S konečnou platností souhlasila i královna Victorie, která se musela ohlížet stejně jako britská vláda na masy lidí, kteří začali postupně pronikat i do života státníků skrze tisk. Jediná otázka byla, jestli Francie z konfliktu nevykouvá a nenechá Velkou Británii v konfliktu samotnou. V podstatě Napoleon III. válku potřeboval, aby se dostal z izolace a aby Francie získala prestiž. Ruský car nikdy nepředpokládal, že by mohlo dojít ke spojení Anglie a Francie. Ostatně ruský car nepředpokládal více věcí. Věřil tomu, že jestli vstoupí do konfliktu se západními mocnostmi, rakouské císařství mu pomůže. V tomto ohledu se velice zmýlil a v budoucnu bude Mikuláš I. nemile překvapen, když po vyklizení dunajských knížectví obsadí Valašsko a Moldavsko právě rakouská armáda.

---

⁵⁴ HENDERSON, B., G., *The Eclipse of Lord John Russell*, in: *The Cambridge Historical Journal*, 1935, 5, s. 60.

3. 1 Leden 1854 – září 1854

Od ledna 1853 do března 1854 začínají západní mocnosti zbrojit. Lord Aberdeen stále věří tomu, že je možné případný konflikt ještě zažehnat, ale tábor whigů v čele s Palmerstonem a Francouzi s Napoleonem III. jsou pevně rozhodnuti jít do konfliktu za každou cenu. Již 3. ledna 1854⁵⁵ byl vydán rozkaz, aby se britská a francouzská flotila přesunula k Dardanelám a začala chránit turecké lodě před ruskou agresí. Jednou z dalších důležitých věcí bylo, ochránit Konstantinopol před případným nepřátelským útokem. Jakmile byla osmanská flotila zničena, mohli nepřátelé kdykoliv zaútočit přímo na hlavní město.

Tomu se snažily západní mocnosti zabránit. Jak z hlediska morálního, tak strategického nemohly nechat padnout Cařihrad do ruských rukou. Jakmile se v zátoce objevily spojenecké lodě, ruští velitelé posílali zprávy nejprve do Sevastopolu hlavnímu veliteli a ten okamžitě přeposlal zprávu do Petrohradu. Hlavním velitelem ruských vojsk na pevnině i na moři byl starý válečný hrdina z napoleonských válek Alexandr Sergejevič Menšikov.⁵⁶ Do roku 1855 byl hlavním velitelem a následně ho vystřídal Michail Dimitrievič Gorčakov.⁵⁷ Takovéto porušení smlouvy o úžinách nemohl nechat car bez odezvy. Kancléř Nesselrode okamžitě přes velvyslanectví v Paříži a Londýně vznesl protest k západním vládám. Jenže na protesty již bylo pozdě, protože 27. března roku 1854 vyhlásila Velká Británie a Francie Rusku válku. V obou zemích začala mobilizace a povolávání záloh. Ve Velké Británii bylo potřeba najmout dost lidí, kteří by sloužili na válečných a transportních lodích. Stejně tak bylo zapotřebí najmout dostatek vojáků schopných bojovat v tak vzdálené zemi. Ne každému se chtělo jít do boje. Ostatně si již odvykli od dob napoleonských válek vést dlouhá tažení. Bylo nutné vojáky vyzbrojit a zařídit dostatečné zásobování vojsk. Stejně tak ve Francii byly povolány zálohy a začalo masivní vyzbrojování mužů. Francie předpokládala, že do války vyšle pouze expediční sbor. Další otázkou bylo, jaká bude spolupráce s francouzskými veliteli a celkově s francouzskou armádou. Nakonec bylo potřeba vybrat hlavního velitele armády. Tím se stal za Británii Fitzroy Somerset, lord Raglan.⁵⁸ Ve Francii byl zvolen Armand Jacque Achille Leroy de Saint Arnaud,⁵⁹ maršál Francie. Prozatím bylo dohodnuto, že se obě spojenecká vojska vylodí u

---

⁵⁵ KRÁLÍČEK, s. 107.

⁵⁶ ŽUK, s. 478.

⁵⁷ FIGES, s. 165.

⁵⁸ Tamtéž, s. 176.

⁵⁹ KRÁLÍČEK, s. 119.

Konstantinopole v Gallipoli a posléze budou vylodění ve Varně. Všichni si mysleli, že se konflikt bude odvíjet rychle a že brzy srazí Rusko na kolena, ale postupem času se mělo ukázat, že vítězství bude mnohem dražší.

Po oficiálním vyhlášení války se začal postupný transport spojeneckých vojáků do tábora v Gallipoli.⁶⁰ Britské konvoje s vojáky a vybavením měly zastávky na opěrných bodech, jako byl Gibraltar nebo Malta. Zde se doplňovala pitná voda a potraviny. Spolu s vojáky, proviantem a koňmi byla převážena i děla různých kalibrů, od děl pěchotních až po děla obléhací. Zatímco britští vojáci vyplouvali z přístavů, jako byl Liverpool, Francouzi měli své náloďovací centrum ve městě Marseille. Zatímco obě armády pomalu odplouvaly směrem na východ k Osmanské říši, v Paříži řešil lord Raglan 11. dubna 1854 s francouzským maršálem průběh budoucích bojů.⁶¹ Na plánování dohlížel i Napoleon III. Otázkou bylo, kdo z velitelů se stane hlavním vůdcem celého tažení. Vztahy mezi Anglií a Francií nebyly nijak valné. Hrůzy napoleonských válek sice už doznívaly, ale stále mnoho státníků a velitelů si dobře pamatovalo tuhé boje mezi oběma státy. Britští politici svým francouzským kolegům příliš nedůvěřovali a obávali se, aby z konfliktu nakonec nevycouvali. Také velitelé se nechtěli příliš dělit o své pravomoci s ostatními generály, a proto není divu, že v budoucích bojích se objeví zmatky. Jak na poli válečném, tak organizačním. Nakonec bylo rozhodnuto, že průběh operace budou velitelé konzultovat mezi sebou a společně postupovat za přispění osmanských jednotek.

Zatímco se spojenečtí velitelé domlouvali na budoucím postupu, ruská vojska se snažila postupovat v dunajských knížectvích.⁶² Dokonce obléhali důležitou pevnost Silistra, ale u Turků narazili na tuhý odpor. Vrchním velitelem turecké armády byl Ömer Paša. Když Rusové zabrali knížectví a stáli na severní straně Dunaje, paša vedl obranu, dokud nedorazí západní posily. Později, když se vedla válka na poloostrově, měl řadu hádek se spojeneckými veliteli. Turecké vojáky nikdo nebral příliš vážně, a podle toho také vypadal spojenecký přístup k nim.⁶³ V Osmanské říši všichni netrpělivě očekávali spojenecké loďstvo, které by konečně dovezlo vytoužené posily. Car Mikuláš se také nacházel ve svízelné situaci na Balkáně. Předpokládal, že slovanské státy

---

⁶⁰ FIGES, s. 175.

⁶¹ KRÁLÍČEK, s. 111.

⁶² SCHMITT, E., Bernadotte, *The Diplomatic Preliminaries of the Crimean War*, in: *The American Historical Review*, 1919, 25, s. 38.

⁶³ UYAR, Mesut, ERIKSON, J., Edward, *A Military History of the Ottomans*, California 2009, s. 158.

povstanou a pomůžou mu v boji proti Turkům, ale místní obyvatelstvo nejevilo přílišný zájem spolupracovat s okupanty. Pouze část bulharských nacionalistů se přidalo k Rusům. Byl zde ale mnohem větší problém. Rakouská monarchie nerada viděla svého východního souseda, který postupně obsazuje země, které bralo Rakousko jako své centrum zájmu.

Nikdo si nemohl dovolit, aby Rusko obsadilo balkánské státy a získalo přístup k Černému moři. František Josef I. a kancléř Buol se cítili zavázáni Rusku za pomoc v Uhrách v roce 1849, ale v současné chvíli se museli rozhodnout, jestli se přidat k západním mocnostem nebo k Rusku. Za pomoc v Uhrách očekával car Mikuláš, že se Rakousko postaví na jeho stranu a pomůže mu proti Británii a Francii. Ale místo pomoci zaslal kancléř Buol do Petrohradu ultimátum,⁶⁴ ve kterém požaduje, aby se ruská vojska stáhla z dunajských knížectví. Ruský car bral toto ultimátum jako veliký nevděk ze strany habsburského domu a po rakouské mobilizaci se musel rozmyslet, jak bude dál postupovat. Rakušané byli také rozrušeni kvůli finančním ztrátám v knížectvích. Valašsko a Moldavsko bylo hlavním odbytištěm zboží z habsburské monarchie. Proto zablokování Dunaje a omezení obchodu v knížectvích bylo trnem v oku právě Rakousku.⁶⁵ Z jihu Osmané a ze severu hrozí rakouská intervence. Proto dal v květnu rozkaz ke stažení armády z dunajských knížectví. Po odchodu Rakousko intervenovalo a do knížectví poslalo na 25 000⁶⁶ mužů. Zbytek armády zaujal pozice v Haliči, čímž držel část ruských sil v Polsku. Pro Velkou Británii a Francii to byla změna plánu, protože velení očekávalo, že bitvy budou probíhat přímo na Balkáně. Proto se z Gallipoli obě armády spolu s loďstvem přesunuly do bulharské Varny. Zde byl na konci června vybudován velký tábor obou armád a pomalu se řešilo, jaký bude další postup spojenců. Po vyloďení zjistila obě velitelství, že se Rusové stahují směrem ke svým hranicím. Bylo potřeba vymyslet budoucí plán bojů. Celá tato operace se neobešla bez informování obou západních dvorů. Zatímco Saint Arnaud dostával rady a rozkazy od francouzského ministerstva války a samotného Napoleona III., lord Raglan posílal depeše přímo britskému kabinetu. Zajímavé je, že každá vláda měla naprosto odlišné představy o tom, jakého cíle by se mělo dosáhnout. Britský ministerský předseda Aberdeen doufal, že se podaří Rusko rychle porazit a ukončit nákladnou válku, kterou si on nepřál. Na druhé straně lord Palmerston se snažil dostat Rusko přímo

---

⁶⁴ KRÁLÍČEK, s. 105.

⁶⁵ PALMER, Alan, *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha 1996, s. 136.

⁶⁶ KRÁLÍČEK, s. 105.

na kolena, aby si mohla Británie klást podmínky při případném mírovém jednání. Palmerston měl zajímavý koncept naložení s poraženým Ruskem. Požadoval, aby v případě porážky Ruska bylo například vytvořeno Polsko jako samostatný stát nebo aby byl Krym navrácen Osmanské říši.⁶⁷ Vládní kabinet bral jeho slova samozřejmě s rezervou, ale nebylo pochyb o tom, že v případě mírových jednání bude Palmerston požadovat co nejtvrdší podmínky.

Napoleon III. tlačil na Arnauda, aby rychle svedl nějakou vítěznou bitvu, protože francouzský panovník potřeboval na domácí i zahraniční scéně prestiž. Snažil se také dostat z politické izolace, ve které se jeho země od napoleonských válek nacházela. I když měly vlády a jednotlivci rozdílné názory na průběh války, v jedné věci se museli shodnout. Kam bude armáda pokračovat z Balkánu, aby byla dostatečně zlomena moc východního hegemona.

Jakmile se armáda vylodila v Bulharsku, bylo zapotřebí vymyslet budoucí průběh operací. Oba státy, jak Velká Británie, tak Francie, chtěly zasadit Rusům rozhodující úder, a proto bylo vybráno jako další cíl město a přístav Sevastopol. Obě vlády předpokládaly, že jakmile bude obsazen Krym a eliminováno nepřátelské loďstvo, Rusko už nebude mít dostatek sil na další odpor. Předpokládalo se, že Sevastopol brzy padne a válka skončí, nicméně jakmile se spojenecké loďstvo přiblížilo k Varně, začali všichni tři ruští admirálové budovat opevnění v Sevastopolu proti pozemním útokům. Alexandr Menšikov nejevil příliš zájem o obranu Krymu, protože si stále nebyl ochoten připustit, že by mohly být černomořské přístavy napadeny. I když byl carský dvůr varován, že se v Londýně a Paříži hovoří o invazi na Krym, nebral generál Menšikov tyto zvěsti příliš vážně.⁶⁸ Předpokládal, že spojencům bude stačit pouhá demonstrace síly. Osmanská říše již byla v bezpečí a část ruských vojsk vedená generálem Gorčakovem čekala na hranicích Moldavska, pokud by se nepřátelé odvážili zaútočit.

Po vylodění u Varny se začaly naplno projevovat rozdílnosti jednotlivých armád a organizační neschopnost obou velitelství. Tábory byly vystavěny na bažinách a žádný z britských vojáků nebyl na tak tvrdé podmínky zvyklý. Zásobování vázlo a hlavním jídlem se po dobu války stávaly suchary. Na druhé straně francouzské oddíly byly zvyklé z bojů v Alžíru a celkem se o sebe uměly postarat. Vojáci dokonce chodili sami

---

⁶⁷KRÁLÍČEK, s. 438.

⁶⁸TARLE, s. 112.

lovit zvěř do okolních lesů.⁶⁹ Sám maršál Arnaud byl zocelený právě z alžírských bojů, kde se musel vypořádávat se vzpurnými kmeny.⁷⁰ V tomto tažení byl již velice nemocen a konce války se nedožije. Čím déle se spojenci nacházeli na nevhodném území pro táboření, tím více se začaly projevovat zdravotní problémy.

Nastává chvíle, kdy je možné spatřit naprostou nepřipravenost tažení, jak z hlediska zdravotního, tak z hlediska organizačního. Značná část vojáků si na východ vzala z rodné země nemoc cholery. Ta postupně propukala u obou armád a začala decimovat jednoho vojáka za druhým. Polní nemocnice byly v této době kupodivu nemyslitelné, a tak se využívaly provizorní přístřešky, popřípadě zrekvírované domy. Základní věcí bylo převažovat vodu, ale nikdo toto doporučení nedodržoval, a tak není divu, že se cholera šířila tak rychle. Postupem času se u britských vojáků objevily i kurděje. Ty se projevovaly kvůli nedostatku vitamínu C. Vojáci byli v té době živeni pouze suchary a sušeného hovězího masa. Po dlouhé plavbě na lodích se nakonec tato nemoc musela dříve nebo později ukázat. V zájmu britského velení bylo důležité, aby se cholera nedostala na loď. Námořnictvo bylo velice důležité, a proto jak lord Raglan, tak admirál Dules, si to dobře uvědomovali. Nebylo totiž snadné takhle narychlo sehnat nové námořníky, kteří rozumí svému řemeslu ovládnání lodí. Stejně tak by byl problém v případě cholery na lodi najít nové lidi, kteří dokáží dobře obsluhovat děla. Proto byl vydán rozkaz vyplout na moře, aby se nákaza nedostala na palubu lodí.

Na konci července přišel telegram k oběma generálům. Vláda si přála, aby bylo dosaženo co největšího vítězství a to v co nejkratší době. Proto bylo rozhodnuto přesunout celou armádu na Krym, kde měla být poražena Menšikovova armáda a následně dobyt hlavní přístav černomořské flotily Sevastopol. Spojeneckým generálům se příliš nechtělo do tohoto dobrodružství, protože si byli vědomi svých současných problémů. Tím největším byly nemoci. Na druhou stranu museli uznat, že čím dříve odjedou z bažinaté Varny, tím lépe pro ně i pro mužstvo. Dalším problémem byla neinformovanost. Nikdo přesně nevěděl, kolik se na Krymu nachází ruských vojáků. Velitelé dokonce neměli mapy, podle kterých by řídili pozemní operace. Absolutně nevěděli, do čeho jdou a jaký může být výsledek. Královské námořnictvo sice mohlo zabezpečit bezpečnou cestu na poloostrov, ale nikdo přesně nevěděl, jestli se Rusové

---

⁶⁹ KRÁLÍČEK, s. 170

⁷⁰ Arnaud velel jednotkám Zuávů, se kterými potlačoval povstání Alžířanů. Zde získal bojové dovednosti i nevalnou pověst se zacházením se zajatci.

náhodou na vylodění nepřipravují. Ke štěstí západních mocností Menšikov nepředpokládal, že by bylo možné, aby se koaliční vojáci vylodili na takto vzdáleném území. Pak zde byla ještě jedna otázka. Pokud by se podařilo oblehnout Sevastopol, kdo zaručí, že spojeneckým armádám nevpadnou ruské jednotky ze severu do zad?

Nakonec velitelství rozhodlo uposlechnout rozkazy a vyrazit směr Krym. 14. září se britská a francouzská vojska vylodila asi 45 kilometrů od Sevastopolu.⁷¹ Vylodování bylo zdlouhavé a problematické. Bylo potřeba vyložit náklad, proviant a děla. K tomu se muselo v zátocě vylodit celkem na 60 000 vojáků s plným plným vybavením.⁷² Vylodování naslepo byl nejistý podnik. Pokud se vojska vylodovala na území, které neznala a ve kterém jsou nepřátelští vojáci, byl to velice riskantní krok. Kdykoliv mohl nepřítel zaútočit nebo ostřelovat vaše pozice ze svého dělostřelectva. Lodě také mohly v neznámých vodách uvíznout a pak by se jen s obtížemi vracely na moře. Spojenci ale měli štěstí. Ruská armáda generála Menšikova byla natolik překvapena výsádkem spojenců, že se nezmohla ani na to klást na pobřeží odpor. V tuto chvíli si Menšikov uvědomil, že je v početní nevýhodě. Nicméně se kníže nehodlal jen tak vzdát a věřil, že pokud zaujme vhodné postavení, odrazí spojenecký útok. Problém byl v tom, že kníže přecenil své síly. Ruské jednotky byly o polovinu slabší a se zásobami munice to bylo velice chabé. Nakonec bylo rozhodnuto opevnit se na řece Almě. Od této chvíle nastávají pro ruskou armádu zlé časy, protože v příštích bojích nebudou schopni zadržet invazní vojska. Zásobování ruské armády bylo naprosto nedostatečné. Z Moskvy na jih nevedly žádné železnice. Vše se muselo vozit pomocí koní. Koně samozřejmě potřebovali píci, které byl také nedostatek. Problémem jak pro spojence, tak pro Rusko bylo i počasí. Na jaře se měnily cesty v neprůchodnou bažinu a koně nemohli projet. Částečná blokáda ruského pobřeží se projevila na dodávkách střelného prachu a zbraní. Ruští vojáci stále bojovali s křesadlovými puškami. Ty měly oproti spojeneckým puškám mnohem menší dostřel. Proto ruští vojáci nemohli naplno ukázat svůj talent. Čím déle válka trvala, tím více byla vidět převaha spojenců. Ruští vojáci byli v boji dobří, ale chyběl schopný důstojnický sbor. Důstojníci se hádali mezi sebou a projev vlastní iniciativy byl něco neslýchaného. Při nabírání nových rekrutů

---

⁷¹ TARLE, V., J., *Krymská válka II*, Praha 1951, s. 120.

⁷²Tamtéž, s. 16.

také chyběli zkušení důstojníci, kteří by vojáky naučili dostatečně zacházet se zbraněmi a udržovat disciplínu.⁷³

3. 1. 1 Vztahy mezi evropskými velmocemi

Na přelomu let 1853 – 1854 se začaly měnit vztahy mezi významnými evropskými zeměmi. Vztah Ruska k Velké Británii byl kladný. Car Mikuláš I. předpokládal, že pokud bude pěstovat dobré vztahy s Británií, nebude mít v nadcházejícím konfliktu konkurenta. Velvyslanec v Londýně, hrabě Brunnov, informoval carský dvůr o náladách v Londýně. Je pravda, že lord Aberdeen se snažil s Ruskem všemožně sbližovat. Po celý rok 1853 si byl carský dvůr jistý vřelými vztahy s ostrovní velmocí. Mikuláš I. si uvědomoval, že v případě války může Británie použít své námořnictvo k blokadě ruských přístavů, ale v pozemních operacích by nebyla schopna ruskému vojsku vzdorovat. Potřebovala by silného spojence, který by vyslal do pole velký počet vojáků. Zatímco britský ministerský předseda se snažil s Ruskem vycházet co nejlépe, radikálnější členové Aberdeenova kabinetu byli proti tomuto sbližování. Lord Palmerston si uvědomoval hrozbu ze strany Ruska a neustále tlačil na ministerského předsedu, aby Rusku vyhlásil válku. Dokud byl u moci lord Aberdeen, nepředpokládala ruská strana, že by šla Británie do války.

Francie měla s Ruskem velmi špatné vztahy. Mikuláš I. neuznával Ludvíka Napoleona jako sobě rovného vládce. Ruský car stále předpokládal, že Francie a Velká Británie jsou od dob válek s Napoleonem ve špatném vztahu. Ludvík Napoleon, který zastával bonapartistické tradice, se snažil dostat Francii znovu na přední místo v Evropě. Rusko mu v tom ale bránilo. Oficiálně bylo potřeba dle Palmerstona a Napoleona Rusko ponížit a diktovat si podmínky. Dále bylo potřeba Rusko vyprovokovat. Napoleon využil sporu o svatá místa v Osmanské říši. Tím se dostal do sporu s carem, který si nárokoval ochranu katolíků v Osmanské říši pro sebe. Díky tomu se vztahy mezi Francií a Ruskem ještě více zhoršily. Carovi nezbývalo, než si stěžovat u sultána. Jenže sultán měl výhodu, protože ho skrze lorda Stratforda a Palmerstona podporovala Velká Británie. Napoleon potřeboval zvýšit prestiž svou i své země. Británie potřebovala válku, kterou by mohla morálně ospravedlnit a následně ochránit své kolonie. Narušení suverenity Osmanské říše a hrozba obsazení Konstantinopole donutila Velkou Británii a Francii bok po boku vstoupit do války proti Rusku.

---

⁷³ KENNEDY, John, *Vzestup a pád velmocí*, Praha 1996, s. 219.

Jedním z významných účastníků války bylo Sardinské království. Hrabě Cavour se přidal do války po vyjednávání s Napoleonem. Cavour dobře věděl, že pokud bude nápomocen spojencům na Krymu, bude se moci účastnit mírových jednání. Sardinskému království šlo o případné územní zisky v Itálii. Jenže severní území ovládalo Rakousko. Vztahy byly mezi Sardinským královstvím a Rakouským císařstvím velice napjaté. Účastí ve válce si Sardinské království pojistilo to, že v případě budoucího konfliktu s Rakouskem, bude Francie stát na jejich straně. Vztahy Sardinského království a Velké Británie byly také vřelé. Británie podporovala Cavoura v jeho ideách na sjednocenou Itálii.

3. 1. 2 Bitva na řece Almě

Bitva na řece Almě byla jednou z prvních velkých bitev krymské války. Vyznačovala se nesmírnou krutostí a krvavostí. V této bitvě se také jasně ukázalo, že spojenecké armády mají špatnou synchronizaci a že každý velitel si dělá, co uzná za vhodné. V případě britského generála Raglana bylo zřejmé, že nemá dostatečnou autoritu a v budoucnu se projeví jeho malé vojenské zkušenosti. Francouzský velitel Arnaud byl již v této době upoután na lůžko, a tak nebyl schopen plně se věnovat bojovým operacím.⁷⁴ Přesto spojenci zvítězili, ale museli zaplatit vysokou cenu.

Kníže Menšikov byl překvapený, že se spojenci tak nečekaně vylodili na Krymu. Již během působení spojenců na Balkáně byl Menšikov varován od maršála Paskevič, který měl na starosti dunajské jednotky. Knížeti napsal toto: *„Po celý rok jsem, vážený kníže Alexandře Sergejeviči, s živou účastí sledoval naši situaci a Vy jistě nepochybujete o mých sympatiích, které ve mně probouzelo Vaše postavení v různých obdobích této neuvěřitelně zamotané východní otázky. Když se konečně vysvětlilo, že proti nám jdou netoliko sami Turci, nýbrž že s nimi jdou Angličané a Francouzi, bylo nutno očekávat, že se dříve než ostatní s nimi na moři nebo na Krymu setkáte Vy. Angličané si jistě nejvíce brousí zuby na naše černomořské loďstvo; Vy mu však nedáte ublížit a výsadky Vás nyní, když k Vám přijde brigáda 17. divize, jak mi o tom psal panovník, sotva nějak vážně ohrozí ...“*⁷⁵

Generál měl dvě možnosti, jak se zachovat. První možnost byla zaútočit na právě se vylodujícího nepřítele. K tomu byla ale zapotřebí dobrá organizace vlastních sil a především dobrý vůdce. Mohlo se stát, že nepřítel dobře zorganizuje své jednotky

---

⁷⁴ FIGES, s. 200.

⁷⁵ TARLE, s. 115.

na plážích a útok by byl zastaven. V tom lepším případě by byli spojenci zahráni do moře. Kníže Menšikov ale neměl na takovýto podnik dostatek odvahy, a proto se pokusil uskutečnit druhou možnost. V současné chvíli bylo důležité nějak zastavit nepřítele. Proto se rozhodl zaujmout pozice na řece Almě a zahradiť tak postup na Sevastopol. Kníže Menšikov byl přesvědčen, že se mu podaří vetřelce zastavit. Už jen z ruských pozic na kopcích bylo zřejmé, že spojené armády čeká těžký boj. 20. září se spojenecké armády přiblížily k Almě a velitelé dali rozkaz zaujmout pozice.⁷⁶ Francouzi s Turky byli umístěni na pravém křídle, zatímco Britové útočili na střed a křídle levém. Po vypuknutí bitvy začala pálit ruská děla a kosit přední řady Francouzů a Britů. Ruská děla používala kartáčové střely, které se během výstřelu rozpadly na malé kusy a způsobovaly v nepřátelských řadách těžké ztráty. Do bojů také zasáhlo spojenecké námořnictvo. Vzdálenost byla příliš velká, a tak námořní děla nezpůsobila Rusům téměř žádné ztráty. Nicméně Francouzům se podařilo na levém křídle dobýt ruské pozice. Zde se vyznamenaly alžírské jednotky Zuavů. Díky novým puškám nebyl problém odstřelovat ruské dělostřelce na kopcích. Britové ale nebyli tolik úspěšní. Při masivní ruské dělostřelecké palbě britské řady zakolísaly a bylo nutné je znovu seřadit. Naštěstí byli vojáci vyzbrojeni novými puškami, které měly daleko lepší dostřel a přesnost, než pušky ruské. Carská armáda používala ještě křesadlové pušky, zatímco spojenci byli vybaveni puškami s perkusním zámkem. Střely se nazývaly Minié.⁷⁷ Nové drážkování pušek a lepší zpracování nábojů mělo veliký význam v této válce. Díky této výhodě se podařilo Britům postřílet ruské dělostřelce a obsadit zbytek ruských pozic. Po bitvě bylo všem jasné, že tato válka bude velice krvavý podnik. Jakmile skončila bitva, nacházely se na bojišti stovky mrtvých a raněných mužů. Mrtvé nikdo nepohřbíval a ani si pro ně ruské velení neposlalo. Ranění vojáci leželi v bolestech na zemi a nebylo lékařské péče. Toto byl jen první obraz hrůz války, která se povleče až do konce roku 1855. Ruské oddíly neuspořádaně ustupovaly směrem k Sevastopolu, kde dostaly alespoň nějaké ošetření. Mnoho vojáků také v budoucích bojích bude chránit samotné město. Již po bitvě na Almě si admirál Nachimov uvědomil, že bude muset bránit město do posledního muže.

---

⁷⁶ FIGES, s. 204.

⁷⁷ ŽUK, A., B., *Pušky a samopaly*, Praha 1992, s. 24.

3. 2 Obléhání Sevastopolu, 27. září 1854 – 9. září 1855

Po bitvě u Almy bylo potřeba znovu shromáždit armády a rozhodnout se, co dělat dál. Ztráty nebyly malé, a tak neustále odplouvaly nákladní lodě plné zraněných do Varny a Konstantinopole. Na bitevním poli leželo mnoho mrtvých a také zraněných. Nebylo místo, kam dávat zraněné. Mnozí čekali celé hodiny, než si jich vůbec někdo všimnul. Ruské zraněné ani nikdo neodvážel. Zatímco se snažili spojenci narychlo zregenerovat, kníže Mensšikov se stáhl k Sevastopolu. Lord Raglan a umírající Arnaud se shodli na tom, že budoucí útok povede na Sevastopol. Tím také splní přání svých vlád, které na své generály neustále tlačily. Jenže boje na Krymu měly i jiný důsledek.

Po bitvě u Almy se dostaly do Evropy informace o krvavosti bojů. Pokud byl dříve boj a války oslavovány, nyní se jak britská, tak francouzská společnost zděsila. Žádní hrdinové, žádné hrdinské skutky. Již od táboření u Varny se do hlavních měst dostávaly zprávy, které popisovaly utrpení vojáků z nedostatečné zdravotnické péče. Zraněné neměl kdo ošetřovat a byl nedostatek zdravotnického materiálu. Doktorů bylo také pomálu a ještě mnozí z nich si na doktory pouze hráli. Ke zraněním se přidaly také nemoci. Od odplutí z Bulharska se zdálo, že je cholera zažehnána, ale opak byl pravdou. Mnozí vojáci si nemoc přivezli s sebou na Krym a nedařilo se ji vyhladit. Je zde ještě jedna věc, která měla brzy přijít. Ruská zima byla za dveřmi. Jakmile začalo obléhání Sevastopolu, začali si spojenci uvědomovat, že budou potřebovat zimní výstroj. Jakmile začala tuhá zima, začaly další problémy ve spojeneckém táboře. Mnoho vojáků bylo nemocných a mnoho jich umíralo na umrznutí.⁷⁸ I přes dodávky zimního oblečení nebyly západní armády zvyklé na takové tuhé podmínky. Stany byly celtové a v prudkém východním větru se trhaly. I samotné námořnictvo začalo mít v zimních obdobích problémy. Rozbouřené moře jen zřídka dovolovalo plout vyšší rychlostí, a tak i dodávky spojeneckým armádám zaostávaly. Nicméně obléhání pokračovalo i přes zimu a ztráty se zvětšovaly. O tom všem zahraniční tisk dobře věděl a jen, jak to bylo možné, psal o krutých podmínkách v novinách.⁷⁹ Lidé z toho byli dost nejistí a postupně se začala měnit nálada populace. Časem začala dopadat kritika na vládu, aby boje urychlila a uzavřela s Ruskem mír. Pokud voliči tlačili na vládu, vláda tlačila na

---

⁷⁸ SWEETMAN, John, *Military Transport in the Crimean War, 1854-1856*, in: *The English Historical Review*, 1973, 88, s. 81.

⁷⁹ MARKOVITS, Stefanie, *"Participatory Journalism" during the Crimean War*, in: *Victorian Studies*, 2008, 50, s. 559.

generály, aby zrychlili průběh bojů. Tady se jasně ukázalo, jak archaické názory mají spojenečtí generálové na obléhací války.

Situace se v Sevastopolu nevyvíjela dobře. Na přístav byla uvalena spojenecká blokáda a zůstávalo otázkou, co podniknout dále. Kníže Menšikov se stáhl a nechal město osamocené. Velení nechal na starosti admirálu Nachimovovi.⁸⁰ Ten spolu s admirálem Kornilovem a Istominem začali budovat provizorní opevnění na nechráněných částech města. S přípravami na obranu pomáhali jak vojáci ve městě, tak obyvatelé města. Bylo zajímavé, že i když hlavní armáda odešla a Menšikov nechal město napospas svému osudu, admirálové a vojáci se rozhodli zůstat a bojovat až do konce. Především to byla otázka jejich cti. Všichni tři admirálové se již od vylodění spojenců pouštěli do budování obranných opevnění a dělostřeleckých pevností. Všichni ve městě doufali, že na řece Almě budou nepřátelé zastaveni, ale po drtivé prohře se rozhodli bránit město do posledního muže. Otázkou ale zůstávalo, jestli se spojenci vydají na pochod okamžitě nebo jestli zůstanou na svých pozicích a budou se regenerovat. Po prohrané bitvě ještě nebylo městské opevnění hotové a velitelé města se obávali, že Britové a Francouzi zaútočí okamžitě a prolomí obranu a tu by téměř jistě prolomili. Bylo by jen otázkou času, kdy by město padlo. Nejslabší část opevnění byla na severní straně města. Tam také admirálové očekávali útok. Jenže spojenecká vojska se po bitvě nepohnula z místa. Téměř sedm dní Rusové čekali, než se nepřítel dostal před brány Sevastopolu. Pro obránce bylo toto jednání nepochopitelné. Za sedm dní se podařilo Rusům dokonale opevnit město a stáhnout všechna děla ze zakotvených lodí v přístavu. Velení ve městě převzal od admirála Nachimova jeho pobočník admirál Kornilov. Díky skvělým organizačním schopnostem se všem třem admirálům podařilo za pár dní připravit město na dlouhé obléhání, které se potáhne až do následujícího roku. Otázkou zůstává, proč se spojenečtí velitelé nedali okamžitě na pochod? Snad z důvodu reorganizace sil nebo z neschopnosti velitelů. Lord Raglan neměl dostatečné bojové zkušenosti. Jeho jediná bitva byla u Waterloo, kde přišel o pravou ruku. V celém tažení byl také podřízen Francouzům. Ne přímo, ale každý věděl, že rozkazy a iniciativu dává Saint-Arnaud. Jenže po bitvě u Almy se stav francouzského maršála natolik zhoršil, že už nebyl schopen přímého vedení armády. 25. září umírá francouzský maršál Saint-Arnaud.⁸¹ Velení oficiálně přebírá generál Canrobert. Tak se Arnaud nedostává

---

⁸⁰ TARLE, s. 140.

⁸¹ KRÁLÍČEK, s. 266.

k samotnému Sevastopolu, ale oproti ostatním velitelům byl jedním z nejlepších vůdců krymské války. Do čela francouzské armády se dostává generál Canrobert,⁸² který nemá tolik autority jako jeho předchůdce. Ostatně to bude vidět v následujících bitvách. Zmatek, nejasné rozkazy a především zbytečné ztráty. Už jen otálením s tažením na město spojenečtí velitelé promrhali možnost na rychlé ukončení války. Kdyby okamžitě vyrazili k Sevastopolu a nedohadovali se o budoucích postupech, mohla válka skončit již v roce 1854.

27. září dorazily spojenecké jednotky k hlavnímu cíli své výpravy.⁸³ Město Sevastopol bylo již skvěle opevněno a přístav byl zabarikádován potopenými ruskými loděmi. Kníže Menšikov dal další ze svých nesmyslných rozkazů a tak musela městská posádka potopit část svého loďstva.⁸⁴ Pro námořníky a admirály to musel být smutný pohled. Moře bylo pro ně vším. Léta se plavili na svých lodích a nakonec je museli sami potopit. Menšikov předpokládal, že pokud nechá potopit část lodí v přístavu, tak britské námořnictvo nebude moci napadnout přístav v zátocě. Už jen tato myšlenka byla mylná, protože městský přístav byl chráněn řadou pevností, které by v případě nutnosti byly schopny potopit většinu spojeneckých lodí. Po potopení plavidel se veškerá děla, která byla na lodích, přemístila na nově vybudované opevnění. V této chvíli neměli spojenečtí velitelé na výběr. Nejlepší chvíli na dobytí města propásli, a tak byli nuceni začít s dlouhým obléháním. Obléhání Sevastopolu připomínalo obléhání středověkých hradů a měst. Jednotlivé strany na sebe pálily z děl a pušek. Spojenci začali budovat zákopy a obranné valy. Pokud to bylo jen trochu možné, postupně se přibližovali k městu. Téměř kolem celého města byla vystavěna dělostřelecká opevnění a do jednotlivých míst opevnění postavena děla. Palba započala okamžitě. Dělostřelecké granáty dopadaly nepřetržitě na město. Když se spojencům nedařilo během obléhání postupovat dopředu, začaly se podkopávat hradby. Na tuto práci byli vyčleněni horníci a turečtí vojáci. Za opevněním vybudovali spojenci své tábory. Stanoviště byla rozdělena podle národů. Pak zde vyvstala další otázka. Jak se bude do budoucna armáda zásobovat? Velení našlo odpověď okamžitě. Nejlepším způsobem bude obsadit přístavní městečko Balaklava a udělat z něj spojenecký přístav. Rozkaz velení byl vykonán a městečko bylo obsazeno. Po zbytek války se stala Balaklava hlavním přístavním městem spojenců.

---

⁸² KRÁLÍČEK, s. 266.

⁸³ FIGES, s. 233.

⁸⁴ TARLE, s. 144.

3. 2. 1. Pád Aberdeenovy vlády

29. ledna 1855 se sešla sněmovna lordů, která měla řešit otázku vývoje války.⁸⁵ Očekávalo se, že Sevastopol bude dobyt již v roce 1854, ale tuhé boje na Krymu ukázaly, že boj se povede ještě dlouho. Parlament i sněmovna lordů začaly být netrpěliví a chtěly vědět, jestli současná vláda dělá vše pro to, aby byl konflikt co nejdříve ukončen. Sněmovna lordů požadovala přezkoumání současné situace. Proto byl zvolen do kontrolního výboru John Roebuck, který měl na kontrolu dohlédnout.⁸⁶ Přezkoumání se týkalo jak armády, tak velení. Bylo zřejmé, že se situace nevyvíjí zrovna příznivě. Velké ztráty na životech, vysoké výdaje na válku a hlavně špatné zprávy z bojiště. Britská vojska byla sice v ofenzivě a držela si spolu s Francouzi převahu, ale po bitvě u Balaklavy a Inkernamu se začaly do Británie dostávat zprávy o neschopnosti velení. Je pravda, že armádu nevedli velitelé, ale šlechtici. Podle toho také vypadala situace v bitvách. U Balaklavy zbytečně zahynula značná část britské aristokracie a už tato skutečnost donutila parlament a sněmovnu lordů jednat. Vláda se stále skládala z koalice liberálů a konzervativců pod vedením lorda Aberdeena. Vina za neúspěchy na bojišti byla přisuzována právě předsedovi vlády. Premiér, který byl zodpovědný parlamentu a zároveň předsedal sněmovně lordů, musel zaujmout nějaký postoj k současné situaci. Kontrolní komise uznala, že se válka odvíjí špatně a parlament začal tlačit na premiéra, aby rezignoval. Komise se také shodla, že by se měl mnohem více omezit obchod s Ruskem. I když byla Británie v konfliktu s Ruskem, značná část zboží z ostrovů stále proudila do carského Ruska. Na tento problém již několikrát upozorňoval James Graham.⁸⁷ Lord Aberdeen, který si nikdy tuto válku nepřál, 30. ledna 1855 rezignoval na svou funkci.⁸⁸ Tím padla i koaliční vláda. Pád Aberdeenovy vlády vynesl do čela novou výraznou osobnost, lorda Palmerstona. 6. ledna oficiálně královna jmenuje Palmerstona novým ministerským předsedou, který se okamžitě pustí do nových vojenských a diplomatických příprav. Oproti lordu Aberdeenovi měl Palmerson výhodu, že ho členové vlády i střední buržoazní třída vnímala jako velmi schopného politika, který zastává jejich zájmy. Preferoval převážně agresivní politiku a odvolával se na národní zájem. Dále předkládal tisku své populární myšlenky, jako že Rusko musí být poraženo a že chrání národní zájem. Pokud

---

⁸⁵ FIGES, s. 311.

⁸⁶ Tamtéž, s. 311.

⁸⁷ ANDERSON, Olive, *Economic Warfare in the Crimean War*, in: *The Economic History Review*, 1961, 14, s. 43.

⁸⁸ FIGES, s. 311.

podporoval buržoazní třídu, národní zájem spočíval v lepší ochraně kolonií a zajištění bezpečnosti a monopolu na obchodních trasách. Palmerston byl typickým zastáncem národního zájmu. Rusku nikdy nedůvěřoval a ještě před vypuknutím války se snažil skrze lorda Stratforda dostat s Ruskem do otevřeného konfliktu.

3. 2. 2 Bitva u Balaklavy

Když se kníže Mensšikov se svou armádou stáhnul od Sevastopolu, byl neustále nabádán z Petrohradu, aby proti spojencům podnikl protiútok. Car Mikuláš požadoval okamžitý útok a aby bylo město co nejdříve osvobozeno. Již z ostatních tažení bylo všem jasné, že kníže není zrovna schopný taktik. Nebral vážně vylodění spojenců na Krymu a prohrál bitvu u Almy. Nechal potopit ruské lodě ve městě a teď nepodniká žádné kroky k osvobození města, které bylo hlavně kvůli němu obleženo. Nyní žádal car okamžitý útok.

Britský tábor byl blíže k balaklavskému přístavu. Rusové usoudili, že bude lepší zaútočit na Brity, protože Angličané byli oproti Francouzům v početní nevýhodě. Hlavním cílem bylo odříznout Angličany od přístavu a omezit zásobování spojenců. S tím souviselo i oddechnutí pro obležené město. Britové vystavěli mezi svým táborem a Balaklavou několik dělostřeleckých pevnůstek, které měli chránit zásobovací trasu. Rusové se rozhodli zaútočit právě na toto místo.⁸⁹ Předpokládali, že pokud obsadí vrchy, budou moct nepřátelskou armádu odstřelovat z jejich vlastních pozic. To se Rusům také podařilo. Zahnali turecké strážce a z výšin začali ohrožovat samotný tábor. Rusové disponovali hlavně lehkými kozáckými a husarskými jednotkami. Britové seřadili své jednotky a odrazili útok nepřátelské jízdy. Znovu zde sehrály roli moderní britské pušky. Je důležité zmínit jednu osobnost. Generál Campbell⁹⁰ byl jedním z lepších britských velitelů. Věděl, že jestli neodrazí ruskou jízdu, ta se povalí přímo na přístav a tábor. Proto své jednotky seřadil do dlouhé linie a nařídil střílet do nepřátel na dálku. Nové pušky splnily svou úlohu. Ruská jízda byla zastavena a nebezpečí zažehnáno. Ještě zde byl jeden problém. Rusové stále ovládali kopce s opevněním a právě se snažili ukořistit děla, jak bylo zvykem. V tuto chvíli vydal lord Raglan rozkaz, aby se britská jízda vydala osvobodit kopce a děla na nich. Z vojenského pohledu to byl nesmyslný rozkaz.⁹¹ Je hloupostí útočit na nepřátelské pozice, kde vojáci můžou zmasakrovat. Rusové utvořili podkovu a do této pasti britská jízda zaútočila. Téměř

---

⁸⁹ TARLE, s. 178.

⁹⁰ Tamtéž, s. 180.

⁹¹ STRACHAN, *Hew, Soldiers, Strategy and Sevastopol*, in: *The Historical Journal*, 1978, 21, s. 311.

sedm set jezdců bylo zmasakrováno nebo zabito. A v podstatě kvůli hlouposti svého vrchního velitele. Když Francouzi, viděli co se na bitevním poli děje, okamžitě poslali své jezdeckvo, aby podpořilo Brity. Nepřítel byl znovu zatlačen zpět, ale ztráty pro spojence byly vysoké. Tato bitva by se dala zhodnotit jako nerozhodná.

3. 2. 3 Bitva u Inkermanu

Po nerozhodné bitvě u Balaklavy bylo vidět, že se síly zneprátelených stran pomalu vyrovnávají. Spojenci sice zachránili svůj přístav, ale stálo je to velké množství padlých. Spolu s nemocemi a strádáním denně umíralo mnoho spojeneckých i ruských vojáků. Každopádně po posledním střetu se v ruském táboře zvedla morálka. Ukázalo se, že spojenci nejsou zase tak neporazitelní a pokud je útok naplánován dobře, jsou Rusové schopni způsobit velké ztráty. Z Petrohradu přicházely zprávy, aby se ruské velení pokusilo o další průlom, jak jen to bude možné. V této bitvě se ukáže naprostá nesehranost jednotlivých ruských složek. Mezi knížetem a generály neprobíhala téměř žádná komunikace. Každý si v podstatě dělal to, co považoval za vhodné a nedokázal pořádně improvizovat. Velitelé sice měli rozkazy, ale ve chvíli, kdy velení dostal nový generál Dannenberg, se rozkazy začaly měnit.⁹² V tu chvíli už začala bitva a jen stěží bylo možné dodržovat nařízení nového generála. Takže na bojišti vypukl zmatek a bitva dopadla pro Rusy krvavě. Před bitvou chtěl také ruský velitel využít situace a znovu se zaměřit na britské pozice. Kníže Menšikov také chápal, že je nutné zaútočit, dokud nepřišla zima a dokud je morálka vojáků na vysoké úrovni. Proto naplánoval bitvu, která se měla stát jednou z největších v celé válce.

Menšikov plánoval bitvu, ve které měly hlavní armádu podpořit i jednotky z města. Velitelův plán byl velice ambiciózní a vyžadoval od ruských velitelů značné množství schopností. Nutná byla i komunikace mezi důstojníky.⁹³ Dne 5. listopadu přešly ruské jednotky opevněné pozice Britů na vrchu poblíž Inkermanu. Hlavní ruská armáda překračovala říčku Čornaja a na vrchu se měla tato armáda spojit s jednotkami z města.⁹⁴ Špatné naplánování Dannenberga však tento plán zhatilo. Ke všemu byla hustá mlha a armády se špatně hledaly. Jakmile mlha opadla, střetly se britské a ruské jednotky na hřebeni s britským opevněním. Většinou se jednalo o zmatené boje, do kterých přibývaly stále nové jednotky. Lord Raglan posílal z tábora nové oddíly, aby podpořily své druhy na vrcholu, kde se urputně bojovalo. Mezitím Francouzi odrazili

---

⁹² KRÁLÍČEK, s. 310.

⁹³ FIGES, s. 257.

⁹⁴ BLACK, Jeremy, *Velké historické bitvy*, Praha 2006, s. 204.

klamný ruský útok a okamžitě se přesunuli na pomoc Britům. Britům se podařilo po celou dobu ruského útoku držet obranné linie. Také díky novým puškám se podařilo nepříteli zastavit. Ve všech třech bitvách bylo jasně vidět, jak je technický vývoj důležitý. Pokud měl pušky delší a vrtanou hlaveň, střela byla delší, přesnější a účinnější. V bitvě u Inkermanu ale hrál také roli déšť. I když vojáci stříleli na nepříteli, značná část střelného prachu byla navlhla. V takovém případě vojáci útočili bajonety.

3. 3 Kapitulace Sevastopolu 9. září 1855

Během zimy roku 1854 a 1855 se obléhání dostalo do mrtvého bodu. Obránci se nechtěli za žádnou cenu vzdát a obléhatelé si uvědomovali, že se válka značně protáhne. S nadcházející zimou také přišly problémy se zásobováním. Mnoho lodí cestou na Krym ztroskotalo, a tak si vojáci museli vystačit s tím, co měli u sebe. Jak ruští, tak spojenečtí vojáci mrzli v zákopech. Ještě v listopadu při náhlých deštích se museli spojenci brodit v bahně. Krymské počasí bylo nevyzpytatelné a působilo oběma stranám velké potíže. Omrzliny a amputace končetin byly na denním pořádku. V Petrohradě se chopil iniciativy car a konečně nechal odvolat knížete Menšikova.⁹⁵ Ruský velitel také nemohl nic jiného očekávat. Prohrál tři bitvy a vzhledem ke svému přístupu k vedení armády byl na výměnu nejvyšší čas. 2. ledna oficiálně vystřídal Menšikova generál Gorčakov. Jenže na tažení již neměl přímý vliv. Během zbytku obléhání se snažil několikrát prorazit k městu, ale neměl dostatek sil, aby mohl vést velkou ofenzivu. Ostatně v zimě neměl nikdo ani pomyšlení na větší bitvy. Rusové začali mít také problémy s dezercí. Mnoho mužů začalo odcházet z města a vracet se na své statky a usedlosti. Zhruba dvacet mužů dezertovalo každý den.⁹⁶ Spojenci byli rádi, že se jim podařilo zimu přežít a už se těšili, jak se zjara obnoví nové dodávky materiálu a proviantu. Během zimního obléhání se hlavně Francouzi snažili probít do města. A pokud byl útok odražen, iniciativu převzali odstřelovači. Spojenci zjistili, že nové pušky jsou dobré i na odstřelování nepřátel na hradbách. Nicméně po čase začali mít problémy se střelným prachem a dělostřelectvem. V prosinci téměř všechna děla utichla z důvodu nedostatku střelného prachu nebo z opotřebování děl. Proto velitelé netrpělivě čekali, až se naplno obnoví dodávky ze západu. Zjara se postupně dodávky začaly obnovovat a spojenci se chystali na nový dělostřelecký útok. Díky novým dodávkám se situace v táboře začala zlepšovat, ale zdravotnická pomoc byla stále na nízké úrovni.

---

⁹⁵ TARLE, s. 356.

⁹⁶ FIGES, s. 379.

Spojenci za stálého bombardování města přemýšleli, kam povedou hlavní útok. Nejsilněji opevněným místem ve městě byla Malachovská mohyla. Generálové si dobře uvědomovali, že pokud se jim podaří dobýt tuto pozici, je město ztraceno. Proto byl 8. září nařízen frontální útok na Malachovskou mohylu.⁹⁷ Po předešlém bombardování se do útoku pustily francouzské jednotky a podařilo se jim opevněné místo dobýt. Tím si i obležení uvědomili, že osud města je zpečetěn. Tajně odcházeli lidé z města. Jak ženy, děti i vojáci. Ranění zůstávali v nemocnicích. 12. září obsadili spojenci zbytek města a hlavní otázkou se stalo, co se bude dít dál. Ani jedné straně se nechtělo bojovat. I když obě strany měly dostatek vojáků, nechtěly riskovat nové krveprolití. Ruská strana se neodhodlala k útoku a ani spojenci nepředpokládali, že by mohlo dojít k dalšímu střetu. Tři roky tuhých bojů si vyžádaly svou daň. Teď se pouze čekalo, co se bude dít v hlavních městech zúčastněných stran. Pokud by se boje měly dále odvíjet dle přání Velké Británie, válka by pokračovala dál. Britská vláda požadovala, aby byl obsazen celý Krymský poloostrov a aby proti Rusku byla zahájena velká ofenziva na všech frontách. Velká Británie měla také již připravené plány na nový výsadek v Černém moři a předpokládalo se, bude dobyt baltský přístav Kronštadt. Ale v této chvíli již v Paříži probíhaly plány na uzavření míru. V podstatě se navázalo na jednání ve Vídni. Byl zde jeden rozdíl v plnění mírových bodů. Zatímco na jednání ve Vídni kníže Gorčakov odmítl bod o demilitarizaci Černého moře, nyní po pádu Sevastopolu tento bodu musel přijmout. Tento bod byl pro Rusko nejcitlivější. V podstatě omezoval svrchovanost Ruska nad Černým moře. A právě to byl cíl Velké Británie. Ponižit Rusko a zajistit si monopol jak v Černém moři, tak na Středním východě. Nyní, když byli spojenci v ofenzivě a ruská námořní základna padla, mohli si spojenci diktovat podmínky.

3. 3. 1 Vídeňská jednání

V Evropě se nyní hlavně řešila politika. Francouzskému císaři se podařilo zatáhnout Sardinské království do krymské války. Italové dobře věděli, že za tuto pomoc budou moct v budoucnu počítat s francouzským císařem. Bude se jednat o sjednocení Itálie. Na konferenci v Paříži bude vidět jasný přístup císaře Napoleona. Odmítne rakouské požadavky a připraví si politickou půdu pro sjednocení Itálie. Proto 10. ledna 1855 vyhlásilo Sardinské království Rusku válku. Politiku království vede hrabě Cavour, který předpokládá, že po válce mu bude Napoleon III. nápomocen při sjednocování. Na Krym Sardinské království také vyslalo expediční sbor. Díky vyslání vojáků do války si

---

⁹⁷ KRÁLÍČEK, s. 383.

Sardinské království vysloužilo plnou účast na kongresu v Paříži. Vztahy mezi Velkou Británií a Sardinským královstvím byly vřelé. Lord Clarendon měl také vřelý vztah k tomuto království. Díky britskému ministru zahraničí byla kabinet ochotný přijmout Sardinské království do svých řad.⁹⁸

Změny v politice se také týkaly Ruska. 18. února zemřel ruský car Mikuláš I. Na trůn nastoupil jeho syn Alexandr II. Ten věděl, že se Rusko nachází ve špatné situaci a snažil se konflikt co nejdříve ukončit. Je pravda, že se z počátku snažil řídit vojenské operace na Krymu, ale postupem času zjistil, že válku již nemůže vyhrát. Státní pokladna se také nacházela ve špatném stavu. Vše hrálo proti Rusku. Na Krymu se ale pod vedením generála Gorčakova seskupovaly nové jednotky. Poslední pokus o prolomení obleženého města se odehrál 16. srpna 1855. Kníže dostal od cara jasný rozkaz zaútočit s rezervami na nepřátelské pozice a prolomit blokádu. 16. srpna se odehrála bitva na řece Černé, kde byla ruská vojska znovu poražena. Tímto byl osud obleženého města zpečetěn. Ve Vídni byla zatím svolána konference, která byla již od samého začátku odsouzena k neúspěchu. Spojenci byly v ofenzivě a Rusko prohrávalo.

2. prosince 1854 se oficiálně postavilo Rakousko na stranu Velké Británie a Francie. Iniciativu projevil císař František Josef I. a svolal do Vídně konferenci, která měla připravit půdu pro budoucí mírová jednání. Jednání trvala od prosince 1854 do jara 1855. Nicméně tato konference nepřinesla žádné výsledky. Rakousko oficiálně s Ruskem neválčilo, ale utvářelo jakéhosi prostředníka mezi zneprátenými stranami. Již od začátku konference bylo zřejmé, že se spojenci nechtějí jen tak vzdát vítězného tažení na Krymu. Jejich armády obléhaly Sevastopol a zdálo se, že po třech prohraných bitvách se už Rusové neodvážejí k útoku. Velká Británie prozatím nechtěla o míru ani slyšet. Hlavním cílem britské vlády bylo právě obsazení Sevastopolu a eliminace ruského válečného námořnictva. Británie jako zastávce Osmanské říše si nemohla dovolit nechat Sevastopol v ruských rukou. Pokud by Rusko v budoucnu chtělo, mohlo by rychlým útokem obsadit hlavní město Osmanské říše. Proto bylo zapotřebí obsadit Sevastopol. Na těchto jednáních zastupoval Rusko kníže Alexander Michailovič Gorčakov. Rakouské císařství zastupoval kancléř Buol, který bude později přítomen na konferenci v Paříži. Post velvyslance ve Vídni za Velkou Británii měl na starosti lord Westmorland. Vídeň předložila čtyři body, které se měly projednávat. První článek se

---

⁹⁸ HEARDER, Harry, *Clarendon, Cavour, and the Intervention of Sardinia in the Crimean War, 1853-1855*, in: *The International History Review*, 1996, 18, s. 819.

snažil zamezit Rusku, aby mělo protektorát na Moldavskem a Valašskem. S tím Gorčakov souhlasil. Po konečném míru se knížectví dostanou pod patronát západních mocností. Druhý článek pojednával o volném obchodu na Dunaji. S tím Rusko také nemělo problém. Ovšem třetí článek byl problémový. Spojenci se snažili o revizi smlouvy mezi Osmanskou říší a Ruskem z roku 1841.⁹⁹ Otázka se týkala mořských úžin. Westmorland se snažil o to, aby byla Osmanská říše blíže připevněna k Velké Británii a tím bylo dosaženo nové evropské rovnováhy. Ani s tímto bodem neměl ruský vyslanec nějaké problémy. Spory přišly ve chvíli, kdy Velká Británie požadovala neutralitu Černého moře. To Gorčakov okamžitě odmítl. Černé moře bylo vždy hlavním působištěm Ruska. Na pobřeží mělo vojenské přístavy a pevnůstky. Proto bude Británie požadovat na jednání v Paříži, aby bylo Černé moře demilitarizováno. Sáhnutí Rusku na výsadní právo manévrovat v Černém moři bylo Gorčakovem bráno jako omezování práv svrchované velmoci. Diplomaté v tomto bodu k žádné shodě nedošli. Poslední, čtvrtý článek, se zaměřoval na otázku ochrany křesťanů v Osmanské říši. V této době ještě žil car Mikuláš I. a byl ochoten souhlasit, aby svatá místa byla pod ochranou západních velmocí spolu s Ruskem. Stále ještě zbývala otázka Černého moře. Rusko nepřijalo podmínky Velké Británie, a proto bylo zasedání neúspěšné. Westmorland spolu s vyslancem Bourquenem okamžitě požadovali, aby Rakousko vyhlásilo Rusku válku.¹⁰⁰ Kancléř Buol si vzal čas na rozmyšlenou, protože válka pro Rakousko nepřipadala v úvahu. Císař František Josef I. byl v otázce války také nerozhodný. Uvědomoval si, že válka by byla pro Rakousko značnou zátěží.¹⁰¹ Do jara roku 1855 se diplomaté nedokázali dohodnout na žádném celkovém řešení problému. Bylo to také z důvodu, že si Francouzi ani Britové nemohli dovolit ukončit konflikt. Dokonce ho ani sami nechtěli ukončit. Diplomaté prodlužovali jednání, jak to jen šlo a navrhovali stále nová omezení pro Rusko. To už ale nastoupil na trůn nový car Alexander II. Ten chtěl zkusit své válečné štěstí a nakonec odmítl celé jednání ve Vídni.

---

⁹⁹ TARLE, s. 382.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 380.

¹⁰¹ TEMPERLEY, Harold, HENDERSON, Gavin, *Disraeli and Palmerston in 1857, or, the Dangers of Explanations in Parliament*, in: *The Cambridge Historical Journal*, 1942, 7, s. 115.

4 Pařížský mír – 30. března 1856

Na konci roku 1855 se začal ruský car Alexander II. zaobírat myšlenkou na uzavření míru se západními mocnostmi. Rusko se začalo dostávat do kritického stavu. Státní finance byly vyčerpány a země byla zadlužená. Odvody vojáků také příliš nezlepšovaly ekonomickou situaci země. Do armády byli nabíráni muži z venkova a úbytek pracovní síly byl jasně viditelný. Car si uvědomoval, že země potřebuje reformy, a proto potřeboval uzavřít mír. Kancléř Nesselrode také mír doporučoval. Poukazoval převážně na vyčerpanost země. Jakmile se začaly šířit myšlenky o uzavření míru, ruský lid byl razantně proti. Střední třídy požadovaly, aby Rusko ve válce pokračovalo. Odůvodňovaly to tím, že je lepší bojovat dál, než přijmout nevýhodné a potupné podmínky. Jenže Rusko bylo v Evropě osamocené. Spojenci dobyli Sevastopol a Rakousko tlačilo na Rusko, aby přijalo pět mírových bodů. V prosinci roku 1855 se vláda musela rozhodnout, jestli přijme nevýhodné podmínky nebo bude bojovat dál. Pokud by se Rusko pokusilo dál bojovat, hrozilo by, že se splní plán premiéra Palmerstona a bude obnoveno Polské království v plné síle. Ze strany Velké Británie hrozila i jiná nebezpečí v otázce ztráty území. Pokud by Rusko nepřistoupilo na mír, mohly britské jednotky obsadit Kavkaz a donutit konferenci k odejmutí Finska. Boje totiž neprobíhaly pouze na Krymu, ale i na Baltu a Kavkaze. Na všech bojištích také bylo zřejmé, že mají Britové převahu. Takovou situaci si ruský car nemohl dovolit. Proto od prosince začal Petrohrad tajně jednat s Paříží o mírových podmínkách. Rozhodně bylo jistější jednat s Paříží, než s Londýnem. Zatímco Palmerston chtěl zlomit Rusko, Napoleon III. byl v otázce míru daleko přístupnější než britská vláda.¹⁰²

Francie zastávala vůči Rusku smířlivější postoj, než ostatní spojenci. Napoleon III. chtěl, aby do budoucna Francie měla s východní mocností dobré vztahy. Proto hrabě Walewski zastával na konferenci v Paříži názory a rozkazy francouzského císaře.¹⁰³ Lord Clarendon s Cowleyem si dobře uvědomovali, že Rusku nebudou nadiktovány tak tvrdé podmínky, jak by si britská vláda a Palmerston představovali. Napoleon potřeboval prostor pro další politické angažmá v Evropě. Krymskou válkou dokázal, že Francie je schopna vést válku a že armáda i ekonomika země sílí. Díky válce se Francie dostala z politické izolace a navázala styky jak s Británií, tak s nově vznikajícím

---

¹⁰² FIGES, s. 413.

¹⁰³ TEMPERLEY, Harold, *The Treaty of Paris of 1856 and Its Execution*, in: *The Journal of Modern History*, 1932, 4, s. 389.

italským královstvím. Přes všechny úspěchy ale potřebovala země odpočinek. Hospodářství zpomalovalo, protože značná část mladých mužů byla naverbována do armády. To se samozřejmě nejvíce projevilo v zemědělství. Buržoazní kruhy začínaly být také nespokojeny, protože válku financovali převážně oni. Francie vyslala do války mnohem více mužů než Velká Británie. Proto mohla volněji vést mírové jednání v Paříži.

Rakousko působilo spojencům velké problémy. Po celou dobu vojenských operací se snažilo zastávat ozbrojenou neutralitu. Během roku 1855 se pokoušeli spojenci zatáhnout Rakousko do války proti Rusku. To se jim ovšem nepodařilo. Rakousko vyvíjelo v druhé polovině roku 1855 diplomatický nátlak. Pokud nebude Rusko akceptovat podmínky z jednání ve Vídni, vyhlásí Rakouské císařství Rusku válku. Františku Josefovi se do války příliš nechtělo, a proto se se svým ministrem Buolem snažil Rusko dohnat k míru diplomatickým nátlakem. Oficiálně přišlo do Petrohradu ultimátum 25. prosince 1855. Návrh byl jasný. Rusko muselo přijmout podmínky, na kterých se shodly mocnosti na jednání ve Vídni. V této chvíli Alexander neměl na vybranou. Byl nucen přijmout podmínky, které sice znevýhodňovaly Rusko, ale v rámci možností byly dost mírné.

25. února 1856 se v Paříži sešel kongres, který se měl zabývat oficiálním ukončení války.¹⁰⁴ Rusko na tomto kongresu zastupoval Alexander Fjodorovič Orlov. Podmínky míru byly Orlovovi známé, ale přesto měl instrukce od cara, aby se pokusil pro Rusko vyjednat co nejvýhodnější podmínky. Druhým ruským vyslancem byl baron Brunnov. Tento diplomat se dobře vyznal v britské politice a ještě před zahájením kongresu jednal s Clarendonem. Lord Clarendon a lord Cowley byli pověřeni britskou vládou, aby zastupovali zájmy ostrovní velmoci.

Po oficiálním zahájení kongresu se ukázalo, že Rusku nebudou diktovány nijak tvrdé podmínky. Politika Napoleona III. se odvíjela jiným směrem, než si Británie představovala. Ze soukromého jednání mezi Orlovem a Napoleonem bylo zřejmé, že francouzský císař se snaží udržet dobré vztahy jak s Ruskem, tak s Velkou Británií. Ruští vyslanci spoléhali právě na císaře, že s jeho pomocí se podaří Rusku uzavřít výhodnou mírovou smlouvu. Situace hrála totiž proti Velké Británii. Na Krymu měli Britové mnohem méně mužů než Francouzi. Bez francouzské pomoci nemohla ostrovní

---

¹⁰⁴ FIGES, s. 411.

velmoc vést dále válku. I když se Palmerston snažil pokračovat ve válce a uskutečnit roku 1856 další tažení, Napoleon III. nesouhlasil. Chtěl uzavřít mír a nez nepřátelit si Rusy ani Angličany. Francouzský císař také dost dobře chápal situaci jak v Británii, tak i ve vládě. Dva roky tvrdých bojů na Krymu a Baltském moři si vyžádaly vysokou daň. Tisíce mrtvých vojáků a ohromné náklady na vedení války. Britská vláda potřebovala ospravedlnit krymský konflikt výhodnou mírovou smlouvou. Pokud by Rusko smlouvu nepřijalo, chtěla Británie bojovat dál. Jenže Napoleon nechtěl podporovat Brity ani na Středním východě, ani na Kavkaze. Jednoduše nechtěl bojovat za britské zájmy.¹⁰⁵ Francie byla beztak už dost vyčerpaná. Proto bylo potřeba uzavřít mír, který by byl výhodný pro všechny strany.

Na pařížské konferenci se jednalo o zásadních věcech, které v podobě bodů připravili spojenci. Oficiálně bylo schváleno třicet čtyři bodů. Nejčastěji se týkaly balkánského území, kde se řešily vztahy mezi Ruskem a Osmanskou říší. Body se týkaly vyklizení území od všech armád a navrácení dobytých pevností. Například bod číslo tři nařizuje Rusku, aby navrátilo pevnost Kars na Kavkaze Osmanské říši.¹⁰⁶ Tato pevnost byla dobyta ruskou armádou v roce 1854. Dále museli předat část Besarábie Moldavskému knížectví. Na tomto kroku trvala jak Velká Británie, tak Rakouské císařství. Orlovovi se příliš nechtělo na tento bod přistupovat, protože z Petrohradu měl jasné instrukce o případných územních ztrátách. Nakonec ale musel svolit a část Besarábie odevzdat. Na Balkáně byla také obnovena svoboda plavby na Dunaji a volný obchod. Poté nastala otázka svatých míst. Bylo rozhodnuto, že svatá místa budou spravována západními mocnostmi, aby do budoucna nikdo nevzal jako záminku k válce právě ochranu svatých míst. Osmanský sultán vydal dekret, ve kterém dával všem křesťanským církvím svobodu. Tím odpadla myšlenka na řešení problému svatých míst.

K oficiální mírové smlouvě byly přiloženy tři upřesňující dodatkové články, týkající se neutralizace Černého moře, Alandských ostrovů a nakonec dohoda o Dardanelách a Bosporu. Lord Clarendon považoval za nezbytné, aby byly Alandské ostrovy neutrální. Británie se obávala, že zde Rusové mohou do budoucna vybudovat své základny.¹⁰⁷ Po dobytí Sevastopolu eliminovali spojenci nebezpečí ze strany ruské flotily. Jenže Velká Británie potřebovala neutralizaci a demilitarizaci Černého moře i do

---

¹⁰⁵ MOSSE, E., W., *The Triple Treaty of 15 April 1856*, in: *The English Historical Review*, 1952, 67, s. 208.

¹⁰⁶ TARLE, s. 643.

¹⁰⁷ TEMPERLEY, s. 420.

budoucná. Pro ostrovní velmoc byl tento bod ujednání nejdůležitější. Británie měla potřebu chránit svá dominia za každou cenu. V tomto případě se jednalo o Indii a Persii. Británie východní mocnosti příliš nevěřila, a proto požadovala v rámci demilitarizace Černého moře i odzbrojení nebo zničení ruských černomořských pevností. O oficiální demilitarizaci Černého moře pojednává článek jedenáct. Během války v Baltském moři se Velká Británie angažovala ve vodách poblíž Kronštatu a Alandských ostrovů.¹⁰⁸ Tyto ostrovy mohly být do budoucna silným opěrným bodem Ruska, a tak Británie požadovala, aby se na ostrovech do budoucna nebudovala žádná vojenská zařízení. Co se týká dodatku o Bosporu a Dardanelách, zde měl do budoucna rozhodovat sultán, které lodě smí a které nesmí proplout úžinami. Mohly proplouvat pouze obchodní lodě. Výjimku tvořily malé vojenské lodě s diplomaty.¹⁰⁹

Mír byl oficiálně podepsán 30. března 1856.¹¹⁰ Celá Evropa si oddechla. Zatímco Rusko mohlo být spokojeno s mírovou smlouvou, Británie spokojena nebyla. Ani Rakousko nezískalo nic z mírové smlouvy v Paříži. Rakouské jednotky byly stále v dunajských knížectvích a očekávalo se, že mírová konference přidělí tato území právě Rakousku. Místo toho Moldavsko a Valašsko zůstalo oficiálně pod Osmanskou říší a patronát nad nimi měly západní mocnosti. Bylo rozhodnuto, že po míru musí rakouské jednotky okamžitě opustit knížectví. Rakousko se také muselo připravit na to, že v brzké době dojde k bojům v Itálii, protože ministr zahraniční Walewski podporoval Sardinii a rakouské nepřátele.¹¹¹ Velká Británie nebyla s výsledkem kongresu spokojena, protože předpokládala, že Rusku budou nařízeny mnohem tužší mírové podmínky. Lord Palmerston se obával, že by mohla jeho vláda padnout, pokud by parlament usoudil, že bylo příliš mnoho mrtvých za tak malou vítěznou cenu. Palmerston nakonec svou pozici ustál. Na kongresu v Paříži dal Napoleon jasně najevo, kam bude směřovat jeho budoucí politika. Jeho sbližování s Ruskem během kongresu pomalu ničilo alianci s Velkou Británií. Palmerston dobře věděl, že Napoleon změnil svou politickou orientaci. Britský ministerský předseda však musel být opatrný, aby z míru Británie vytěžila alespoň nějaké výhody. Po mírovém kongresu v Paříži se jasně ukázalo, že se neví, kdo je vítězem a kdo poraženým.

---

¹⁰⁸ TARLE, s. 651.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 650.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 629.

¹¹¹ MOSSE, s. 226.

5 Závěr

První část práce byla zaměřena na politiku Velké Británie a tvorbu zahraniční politiky. Řešila se zde především otázka angažmá ostrovní velmoci na evropském kontinentu. Obrana národního zájmu byla nejdůležitější složkou britské zahraniční politiky. V první kapitole je shrnuta účast Británie v hlavních evropských konfliktech, její role a postavení v kontinentálních válkách. Z kapitoly o tvorbě zahraniční politiky se dá vyvodit, že i když měla ostrovní velmoc jasnou převahu na moři, musela vláda v jistých případech vést válku proti agresorovi, který by ohrožoval její národní zájem a kolonie. Z textu je patrné, že nová vláda, která vznikla v roce 1853, nebyla vůbec stabilní. V kabinetu se našly rozpory mezi vedením zahraniční politiky a někteří ministři byly ochotni i uměle vyvolat válku, aby do budoucna ochránili zájmy své země. Z první části práce tedy vyplývá, že i přes odpor některých členů vládnoucího kabinetu musela jít Velká Británie do války, aby si zajistila své koloniální panství, obchod na Středním východě a prestiž v Evropě.

První část kapitoly o válce na Krymu pojednává o prvních fázích války od ledna 1854 až do září 1854, kdy se spojenecká vojska vylodila na Krymu. Je zřejmé, že už od samého počátku nebyli spojenci na válku připraveni. Měli sice dostatečné zásobovací zázemí ve svých zemích, to ale nemění nic na tom, že do táborů nepřicházely základní vojenské potřeby. Nebyl dostatek lékařů a lékařského materiálu. Scházel dostatek jídla a hlavně ovoce. Úvahy spojeneckých vlád, že válka bude brzy vyhraná, byl mylný. V polovině roku 1854 bylo rozhodnuto, že příští operace se budou odehrávat na poloostrově Krym. Z tažení na Krym jasně vyplývá, že vláda Velké Británie potřebovala v každém případě eliminovat ruské námořnictvo. Hlavní doky byly umístěny v přístavu Sevastopol, a tak bylo potřeba na něj zaútočit a obsadit ho. V tomto období se také utváří nová politika a vztahy mezi národy. Spojenectví mezi Velkou Británií a Francií bylo dříve nemyslitelné. Nyní spolu dvě západní mocnosti uzavřely alianci a vystoupily proti agresorovi. Nebylo to pouze z důvodu dobrých vztahů mezi Británií a Francií. Oba státy se v konfliktu potřebovaly. Francie potřebovala britské námořnictvo a Británie francouzskou armádu. Společně vystoupili proti Rusku. Konec první části práce tvoří rozbor bitvy na řece Almě. Tato bitva byla prvním velkým střetem tohoto konfliktu a právě v ní se ukáže, že spojenci mají jasnou převahu nad carskou armádou. Také se zjistí, že tento konflikt bude velice krvavou záležitostí.

Další kapitola pojednává o období 27. září 1854 až 9. září 1855. V tomto období vrcholí boje na Krymu. Ukáže se jasná převaha spojenců při obléhání Sevastopolu. Zásobování spojeneckých armád se zdokonalovalo, ale i tak přes zimu bylo nedostatek zimního oblečení a přístřeší. Uznal jsem za vhodné vložit do tohoto období i menší bitvu u Balaklavy. Nebyla tak významná jako bitva na Almě nebo bitva u Inkermanu, ale z politického hlediska měla velký význam. V této menší bitvě díky neschopnosti velitelů padla za oběť značná část britské vojenské aristokracie. Skrze tisk se dostaly do Británie zprávy o této katastrofě. Právě kapitola o rezignaci kabinetu rozebírá situaci na interní britské politické scéně. Jak sněmovna lordů, tak parlament byly zaskočeny masakrem u Balaklavy. Proto kontrolní výbor uznal, že válka není vedena tak, jak by si parlament a lordi přáli. Rezignace kabinetu lorda Aberdeena dostala do čela významnou osobnost. Lord Palmerston byl znám jako odpůrce Ruska. Jak je z práce zřejmé, výměnou kabinetů se změnila politika Británie. Lord Palmerston začal okamžitě vést mnohem radikálnější politiku proti Rusku a naléhal na britské velení, aby byl Sevastopol co nejdříve dobyt. Nastavil jasný kurz britské zahraniční politiky a požadoval co nejpřísnější potrestání Ruska. V jednáních se spojenci požadovali takové podmínky, aby bylo ochráněno britské koloniální panství a aby již Rusko nikdy nemohlo přímo ohrozit Osmanskou říši. Jako doplněk jsem popsal bitvu u Inkermanu, protože to byla jedna z největších bitev války. Rusko mělo možnost porazit spojence a zvrátit průběh války, ale kvůli neschopnosti důstojníků a špatné výzbroji se jim to nepodařilo.

V třetí části hlavní kapitoly se zaměřuji na jednání o míru a konečnou kapitulaci Sevastopolu. Rakouské císařství, ač neutrální, se snažilo v roce 1855 vyjednávat předběžné mírové body. Ze situace ve Vídni je zřejmé, že se Rakousku nemohlo podařit uzavřít předběžný mír, protože válka byla v plném proudu a Sevastopol nebyl dobyt. Pouze velké ústupky ze strany Ruska mohly posunout jednání o míru na vyšší úroveň. Nicméně od ledna do června, kdy jednání probíhala, se nepodařilo postoupit v mírových jednáních. Je zcela jasné, že neochotu uzavřít předběžnou mírovou smlouvu zavinily samotné vlády jednotlivých znepřátelených stran. Konečná část hlavní kapitoly je zaměřena na pád Sevastopolu. Situace ve městě byla kritická a již nebylo možné město udržet. Ruskou obranu také zlomil fakt, že spojenecké armády dostávají neustále nové zásoby ze svých zemí a že dobytí města je jen otázkou času. Během obléhání padli všichni tři velitelé obránců, admirálové Kornilov, Nachymov a Istomin. Je jasné, že tito

tři velitelé spolu s dalšími se zasloužili o to, že město dokázalo tak dlouhou dobu vzdorovat nepřítelům.

Poslední kapitola se týká uzavření míru v Paříži. Pokud budeme vycházet ze spokojenosti zúčastněných stran, nejlépe na tom byla Francie a Rusko. Rusko nepředpokládalo, že s ním bude ze strany Francie tak dobře zacházeno. Francouzský císař si připravoval půdu na další politické angažmá v Evropě a potřeboval Rusko na své straně. Pokud jde o Velkou Británii, ta již před pádem Sevastopolu pochopila, že Rusku nebudou diktovány nijak tvrdé podmínky. Lord Palmerston sledoval postup Francouzů se znepokojením. Nesměl ale na Francii naléhat, protože potřeboval dokončit záležitost na Krymu a bez francouzské armády se Británie neobešla. Proto Británie na mírovém jednání požadovala takové podmínky, aby bylo Rusko na nějakou dobu alespoň zadrženo. Nejdůležitější bod, který se řešil na konferenci, byla otázka Černého moře. Palmerston požadoval neutralizaci Černého moře a naprosté omezení počtu válečných lodí. Rusové tento bod nechtěli přijmout, ale z důvodu dobrých vztahů s Napoleonem ho nakonec přijali. Británie sice získala své, ale nebyla spokojena. Cena za vítězství byla příliš vysoká.

Krymská válka se stala jedním z největších konfliktů po napoleonských válkách. Všechny zúčastněné strany šly do konfliktu s jistými představami, které se postupně rozplynuly. Jasně se ukázalo, že Rusko zaostává za západními mocnostmi, a že regenerace země bude na velmi dlouhou dobu. Francie získala své, prestiž a místo mezi předními evropskými velmocemi. Velká Británie, ač nespokojena, se musela smířit s nedostatečným mírem. O to více se bude snažit ve svých koloniálních otázkách. Politika nabrala naprosto jiný směr. Z nepřátel se stali spojenci a ze spojenců nepřátelé. Rakouská monarchie, která se snažila ze své neutrální pozice vytěžit co nejvíce, se dostala do izolace a brzy se střetne s francouzskou mocí v Itálii. Krymská válka naprosto změnila politický a vojenský vývoj v Evropě.

6 Seznam literatury

6. 1 Knihy

- BLACK, Jeremy, *Velké historické bitvy*, Praha 2006.
- FIGES, Orlando, *The Crimean War*, New York 2012.
- GLENNY, Misha, *Balkán 1804 – 1999*, Praha 1999.
- KRÁLÍČEK, Václav, *Velký švindl, krymská válka*, Praha 2015.
- KENNEDY, Paul, *Vzestup a pád velmocí*, Praha 1996.
- KISSINGER, Henry, *Umění diplomacie*, Praha 1996.
- LAMBERT, Andrew, *The Crimean War, British Grand Strategy against Russia, 1853-1856*, Manchester 1956.
- PALMER, Alan, *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha 1996.
- SKED, Alan, *Úpadek a pád habsburské říše*, Praha 1995.
- SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika*, Praha 2005.
- ŠUSTA, Josef, *Dějiny Evropy v letech 1812-1870*, Praha 1923
- ŠTĚPÁNEK, Václav, *Východní otázka. Od počátků do konce 60. let 19. století*, Brno 2014.
- ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich, The Great Powers and the Eastern Question*, Plzeň 2013.
- TARLE, J., V., *Krymská válka I.*, Praha 1951.
- TARLE, J., V., *Krymská válka II.*, Praha 1951.
- UYAR, Mesut, ERICSSON, J., Edward, *A Military History of the Ottomans*, California 2009.
- ŽUKOV, M., J., *Dějiny světa*, Praha 1964.
- ŽUK, A., B., *Pušky a samopaly*, Praha 1992.

6. 2 Články

- ANDERSON, Olive, *Cabinet Government and the Crimean War*, in: *The English Historical Review*, 1964, 79, s. 548 – 551.
(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/560994>
- ANDERSON, Olive, *Economic Warfare in the Crimean War*, in: *The Economic History Review, New Series*, 1961, 14, s. 34 - 47.
(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/2591352>

HENDERSON, B., G., *The Eclipse of Lord John Russell*, in: The Cambridge Historical Journal, 1935, 5, s. 60 – 86.

(23-03-2016) <http://www.jstor.org/stable/3020833>

HEARDER, Harry, *Clarendon, Cavour, and the Intervention of Sardinia in the Crimean War, 1853-1855*, in: The International History Review, 1996, 18, s. 819 - 839.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/40107568>

HERKLESS, L., J., *Stratford, the Cabinet and the Outbreak of the Crimean War*, in: The Historical Journal, 1975, 18, s. 497 – 523.

(19-10-2015) <http://www.jstor.org/stable/2638607>

MARKOVITS, Stefanie, *Rushing into Print: "Participatory Journalism" during the Crimean War*, in: Victorian Studies, 2008, 50, s. 559 – 586.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/40060404>

MARTIN, K., B., *The Resignation of Lord Palmerston in 1853: Extracts from Unpublished Letters of Queen Victoria and Lord Aberdeen*, in: The Cambridge Historical Journal, 1923, 1, s. 107 – 112.

(23-03-2016) <http://www.jstor.org/stable/3020826>

MOSSE, E., W., *The Triple Treaty of 15 April 1856*, in: The English Historical Review, 1952, 67, s. 203 – 229.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/555223>

RODKEY, S., F., *Ottoman Concern about Western Economic Penetration in the Levant, 1849-1856*, in: The Journal of Modern History, 1958, 30, s. 348 – 353.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/1876035>

SWEETMAN, John, *Military Transport in the Crimean War, 1854-1856*, in: The English Historical Review, 1973, 88, s. 81 – 91.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/562567>

STRACHAN, Hew, *Soldiers, Strategy and Sebastopol*, in: The Historical Journal, 1978, 21,

s. 303 – 325.

(11-05-2015) <http://www.jstor.org/stable/2638262>

SCHMITT, E., Bernadote, *The Diplomatic Preliminaries of the Crimean War*, in: The American Historical Review, 1919, 25, s. 36 – 67.

(15-10-2015) <http://www.jstor.org/stable/1836373>

TEMPERLEY, Harold, *Stratford de Redcliffe and the Origins of the Crimean War*, in: The English Historical Review, 1933, 48, s. 601 – 621.

(19-10-2015) <http://www.jstor.org/stable/552797>

TEMPERLEY, Harold, HENDERSON, Gavin, *Disraeli and Palmerston in 1857, or, the Dangers of Explanations in Parliament*, in: The Cambridge Historical Journal, 1942, 7,

s. 115 – 126.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/3020795>

TEMPERLEY, Harold, *The Treaty of Paris of 1856 and Its Execution*, in: *The Journal of Modern History*, 1932, 4, s. 387 – 414.

(19-04-2016) <http://www.jstor.org/stable/1871004>

Biography of Henry Pelham-Clinton, 5th Duke of Newcastle under Lyne (1811-1864). In: The University of Nottingham [online], [cit. 2016-23-4].

[https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/collectionsindepth/family/newcastle/biographies/biographyofhenrypelham-clinton,5thdukeofnewcastleunderlyne\(1811-1864\).aspx](https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/collectionsindepth/family/newcastle/biographies/biographyofhenrypelham-clinton,5thdukeofnewcastleunderlyne(1811-1864).aspx)

George Hamilton-Gordon, 4th earl of Aberdeen. In: *Encyclopedia Britannica* [online], [cit. 2016-23-4]. <http://www.britannica.com/biography/George-Hamilton-Gordon-4th-earl-of-Aberdeen>

Sir James Graham, 2nd Baronet (1792-1861; politician). In: The University of Nottingham [online], [cit. 2016-23-4].

[http://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/learning/biographies/sirjamesgraham,2ndbaronet\(1792-1861;politician\).aspx](http://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/learning/biographies/sirjamesgraham,2ndbaronet(1792-1861;politician).aspx)

7 Resumé

This work is about Great Britain in Crimean War. Crimean War was a military conflict in years 1853 – 1856, in which Russia fought against Great Britain, France and Sardinian kingdom. In this work I write about policy and military aspects this war. In first chapter I write about politics problems in Great Britain and in Ottoman Empire in year 1853. Next chapter is about war on Crime. In year 1854 allies attack on Crime and defeat rusian army on the river Alma. The city of Sevastopol was siege 27th September 1854. The siege of Sevastopol was to year 1855. In October and November were two big battles. The first battle was a battle of Balaklava and the second was a battle of Inkerman. The battles were very bloody and many soldiers were killed. The last chapter is about treaty of Paris in year 1856. For example Russia restored to the Ottoman Empire the city and citadel of Kars. Great Britain and France restored to Russia city and port Sevastopol and city Balaklava. The Crimean war was the biggest military conflict in the nineteen century after napoleon wars. Great Britain and France were victory and therefore was their power bigger.

8 Přílohy

Příloha č. 1. Bitva u Sinopu

https://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Sinopu

Příloha č. 2. Skotští horalé v bitvě na řece Almě

https://en.wikipedia.org/wiki/Crimean_War#/media/File:Battle_of_Alma_Sutherland_highlanders.png

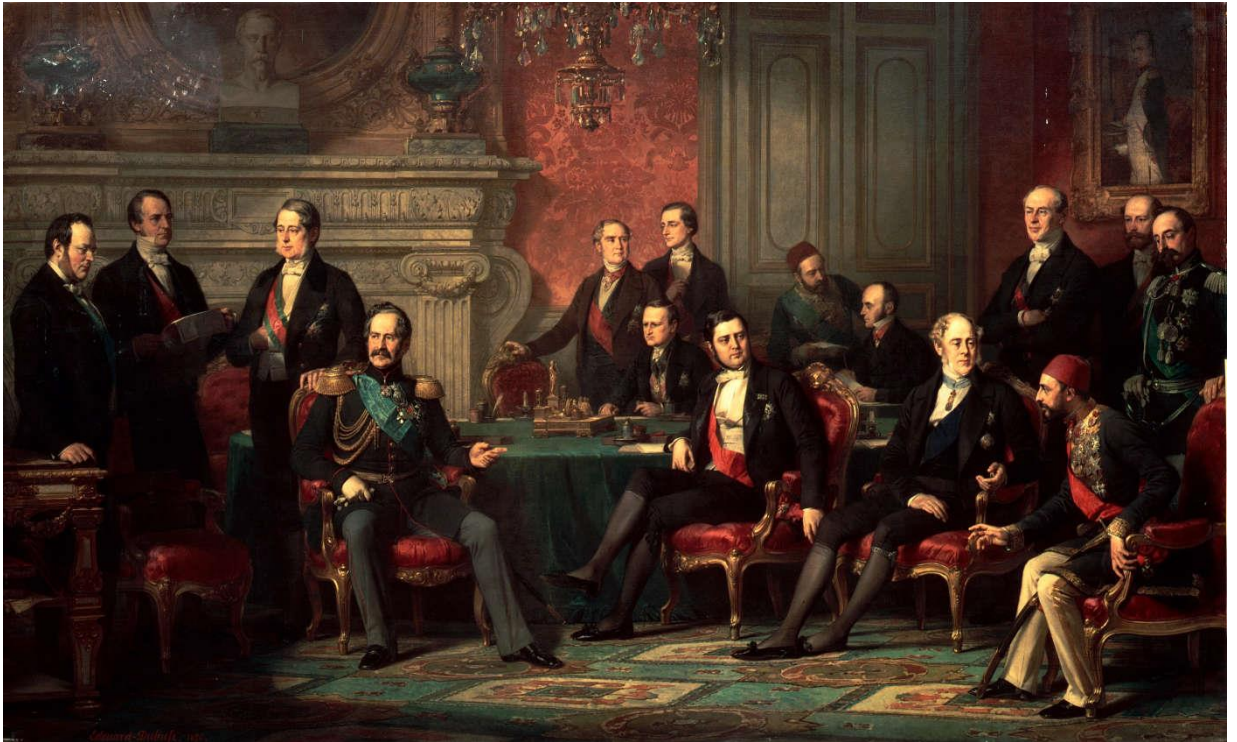
Příloha č. 3. Střet spojeneckých a ruských vojáků u Inkermanu roku 1854.

<https://cz.pinterest.com/pin/322077810828933019/>

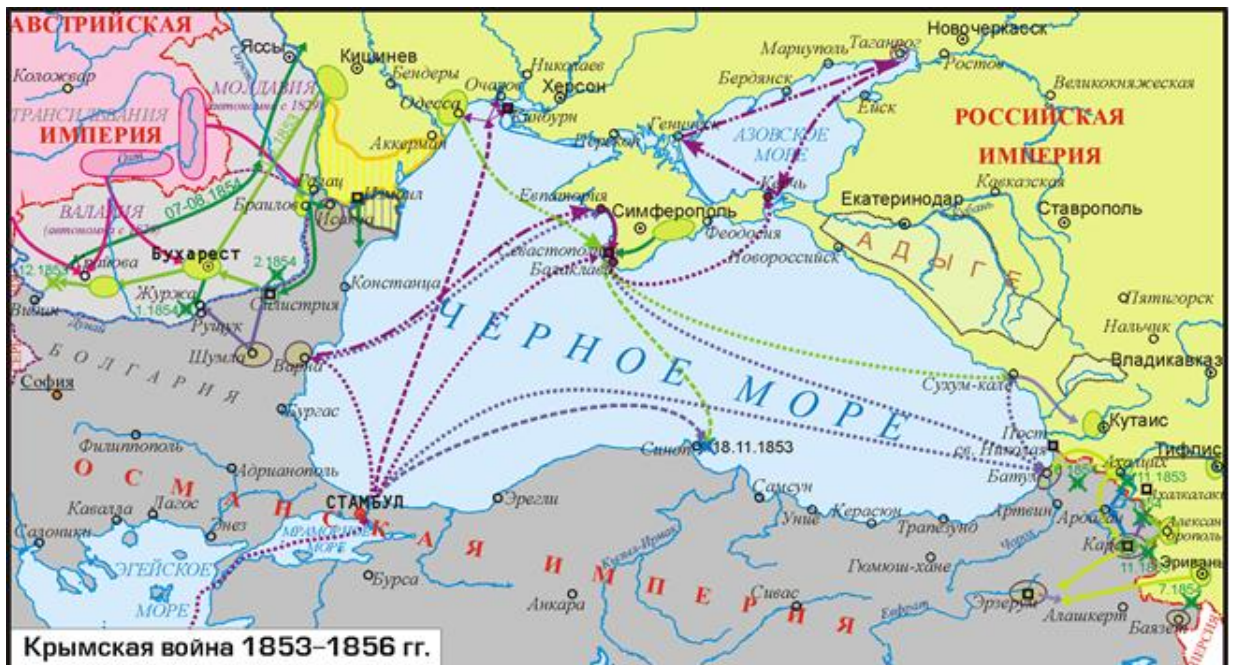
Příloha č. 4. Obležený Sevastopol

https://en.wikipedia.org/wiki/Crimean_War#/media/File:Panorama_dentro.JPG

Пříloha č. 5. Мировá конференция в Пари́и

[https://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Paris_\(1856\)#/media/File:Edouard_Dubufe_Congr%C3%A8s_de_Paris.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Paris_(1856)#/media/File:Edouard_Dubufe_Congr%C3%A8s_de_Paris.jpg)

Пříлоha č. 6. Маpa опера́ций в Чёрном мо́ри.

https://en.wikipedia.org/wiki/Crimean_War#/media/File:Crimean-war-1853-56.png

